

Cseke Gábor

Lírai tözsde



FONTOS  
VERSEK

IJK

*Irodalmi Jelen Könyvek*

**Cseke Gábor**

**Lírai tőzsde:  
*FONTOS VERSEK***

**2006**

***Irodalmi Jelen Könyvek***  
*Arad*

## TARTALOM

Szócs Kálmán: ISTENEM, TELEFONÁLJ!

Cseke Gábor: NEM FOGADOTT HIVÁS

Forrai Eszter: ANNA ELSŐ FOGAI

Cseke Gábor: FIÚS LÁNYOK LÁNYOS ANYÁK

Ladányi Mihály: MIT CSINÁL MOST A HŐS?

Cseke Gábor: A TÚLÉLŐ

Böszörményi Zoltán: HAJNAL A TORONTÓI METRÓN

Cseke Gábor: ÉJFÉL ELŐTT A TORONTÓI METRÓN

Szabédi László: KÜLÖN KERÉK

Cseke Gábor: A VIHAR UTASAI

Avram Cyrill: ZONGORA

Cseke Gábor: FEJEMBEN CHOPIN

Ferencz Imre: MINT

Cseke Gábor: EGY ÉLET EGY HALÁL

Kercsó Attila: SELEJTEZÉS

Cseke Gábor: SZABADULÁS

Szabó T. Anna: UNBOR

Cseke Gábor: KÖRPECSÉT

Székely János: GALAMBOK

Cseke Gábor: MÁMOR

Veress Gerzson: HOLDTÖLTE

Cseke Gábor: HOLDTALANUL

Kenéz Ferenc: (ENNYI MARADT...)

Cseke Gábor: JÉGHEGY TE MINDENÜNK

Páskándi Géza: MEGY EGY EMBER

Cseke Gábor: EGY EMBER ÁLL

Kabós Éva: EZ IS

Cseke Gábor: EZ SEM

Szemlér Ferenc: MOST JÖN AZ ESTE

Cseke Gábor: AZ ESTE SZERTEFOSZLOTT

Salamon Ernő: EGYEDÜL, MINT AZ ŐRÜLT, MINT A GYILKOS

Cseke Gábor: HÚVÖS SIVÁR CELLÁBAN...

Kiss Jenő: KENYÉR ÉS BOR ÉS VÉRZŐ RÓZSÁK

Cseke Gábor: AHOL A VERSET ÍRJÁK

Gál Éva Emese: KÍVÜL?

Cseke Gábor: BELÜL?

Derzsi Sándor: NÓTA

Cseke Gábor: VIRRASZTÓ

Reményik Sándor: MINDENKI MEGY...

Cseke Gábor: MINDENKI MARAD...

Páll Lajos: AZ UTAZÁS

Cseke Gábor: INTEGETŐK

Komán János: ANYÁM SZELLEME  
Cseke Gábor: ANYÁTLANUL

Vásárhelyi Géza: MAGÁN-KÖRMENET  
Cseke Gábor: FELVONULÁS

Tóth István: DIÓ KUTYÁM  
Cseke Gábor: MAGAM KUTYÁJA...

Lendvay Éva: HAZAMENNI  
Cseke Gábor: ÁMOKFUTÁS

Balási András: HEH,  
Cseke Gábor: HÍVŐ HITETLEN

Egyed Emese: KÉPESLAP  
Cseke Gábor: KÓRLAP

Jung Károly: KÖNNYŰ SZÉL, DALLAM  
Cseke Gábor: SZÉLCSEND, NÉMASÁG

Füzesi Magda: LÁZADÁS  
Cseke Gábor: ALKU

Oláh István: MENEDÉK  
Cseke Gábor: NINCS MENEDÉK

Balla D. Károly: SÁMÁNOK, VADÁSZOK, VALAKIK  
Cseke Gábor: MINDENEK ÉS SENKIK

Bágyoni Szabó István: SZÉKELY KATONÁK IRAKBAN  
Cseke Gábor: IRAKI KATONÁK A TARSÁGON

Dsida Jenő: MENNI KELLENE HÁZRÓL HÁZRA  
Cseke Gábor: HÁZALNI TILOS

Ladik Katalin: KINEK VAN FÜLE HOZZÁ  
Cseke Gábor: SÜKET FÜLEK

Markó Béla: INVOKÁCIÓ AZ ÁLOMHOZ  
Cseke Gábor: MI FŐ AZ ÁLOMFAZÉKBAN?

Vári Attila: VERŐ FÉNY  
Cseke Gábor: ÁRNYAK SIMOGATÁSA

Fábián Sándor: AHOL ÉN VOLTAM  
Cseke Gábor: AHOL ÉN NEM VOLTAM

Sulyok Vince: SZÁMVETÉS BUJDOSÁSBAN  
Cseke Gábor: A BUJDOSÓ SZORONGÁSA

Éltes Enikő: VONATOK  
Cseke Gábor: MOST A JOBB MOST A BAL LÁB

Utassy József: MAJD ÖSSZEOMLOK  
Cseke Gábor: HAPTÁKBAN ÁLLVA ELZUHANNI

Paizs Tibor: AZ ASSZONY ELJÖVETELE  
Cseke Gábor: AZ ASSZONY TÁVOZÁSA

Balázs Tibor: ELÉGIA EGY KIÁLTÁSÉRT  
Cseke Gábor: HIMNUSZ A HALLGATÁSÉRT

Ambrus Lajos: VIRRASZT

Cseke Gábor: ÁLMATLANUL

Kacsó Sándor: Ó, ÁLDOTT LUSTASÁG!

Cseke Gábor: Ó, ÁTKOZOTT HATÁRIDŐ!

Szonda Szabolcs: MIAZFIGURA

Cseke Gábor: SZERENCSEFI

Eörsi István: BELÉPETT A KERTI AJTÓN

Cseke Gábor: EGY AJTÓ BECSAPÓDOTT

Hizsniai Zoltán: FRÜSTÖK A FÜSTBEN (a koksizólókemencék tetején)

Cseke Gábor: FOJTOGATÓ RÓT KÖD (egy salakhegy tövében)

Egyed Péter: VILLAMOSTEMETÉS

Cseke Gábor: VILLAMOSÉBRESZTÉS

Sróth Ödön: CSAPDA

Cseke Gábor: KIFUTÓPÁLYA

Cseke Gábor: VEZEKLÉS

Cseke Gábor: VALLATÓ ÉJSZAKA

A Bibliát, Gabi! Avagy mitől óv meg az akasztófahumor *(Válaszol: Cseke Gábor; kérdez: Gergely Tamás)*

„...ettől valahogy egyre inkább költőnek érzem magam...” *(Pavelka Orsolya Petra)*

Cseke Gábor lírai tőzsdéje *(Kristó Tibor)*

2005 nyarán fura gondolatom támadt: egy barokk templomban ülve és Händel-muzsikát hallgatván, megszólalt a sekrestyében egy mobiltelefon és egyre makacsabbul követelte, hogy foglalkozzon valaki vele. Mígnem kikapcsolták.

*Akkor eszembe villant a megboldogult, marosvásárhelyi Szőcs Kálmán egy szívbemarkoló verse, az isten telefonjára sóvárgó magányos ember gyötrelmeiről, s estére megszületett az ellenverse. Azóta a magyar költészet tárházában lapozgatva keresem a felelésre, kiegészítésre vagy továbbgondolásra szólító darabokat. E számomra Fontos verseknek ítélt gyűjteményből adok át kétszer ötvenet a nyilvánosságnak.*

**Csíkszereda, 2006. március 29.**

**Szőcs Kálmán:**  
**ISTENEM, TELEFONÁLJ!**

Napok óta vagyok némaságban,  
nem beszélek senkivel, hát senki  
sem beszél velem,  
motorzúgás és benzin a világ,

némán égnek lelkeim pattanásai  
esténként, a piros petúniák.

Gyűlöltem azokat ott kint, és mégis  
bánt, hogy nincsen hírem róluk,  
elbújtam, de lesem, hogy csenget-e  
valaki. Magány van és alku van,  
nem teszem ki a tejesüveget, hogy a hölgy  
rám kopogjon reggel: „Bocsánat, uram.”

Emberhang kellene, az kellene,  
amit utálok. Amire példa nincs, s mire  
már nem lesz mentség. Kiáltanom kell,  
tornyomban nincsen már harang,  
várom hát, hogy a kagylóban, ott az  
ajtó mellett, szelíd csengetés után  
megszólal a hang.

*Szőcs Kálmán (sz. 1942 – mh. 1973) a posztumusz megjelent, de még általa szerkesztett és átnézett Töklámpás c. kötetébe felvett emblematis verse. Szorongásait, rajta mind jobban eluralkodó magányát vetíti ki benne szokatlan szuggesztivitásával.*

*Azóta kísért engem e kétségbeesett gondolatfutam képvilága, a kagyló mélyén fölbúgó, mindenható hang. Majd nemrég, egy templomi hangverseny félig álomba ájult délutánján, a hűvös homályban, valahol a sekrestye mélyén hosszan kicsöngött egy gazdátlan telefon...*

**Cseke Gábor:**  
**NEM FOGADOTT HIVÁS**

homálylott már szitált az este  
a menekülő fényt kereste  
a templom falán a sok szentség  
kölyökangyal s az égi fenség  
is elvonult vackára térve  
mintha csak összebeszélve  
kiürítve az isten házát  
amíg a csillagport kirázzák  
odafentről az éji fények  
gerjesztői a víg legények  
kik az urat magára hagyták  
gondjaival s az időt múltatták

az öreg meg egyet töprengett  
nem hitte hogy meg is pihenhet  
kedve támadt fentről leszólni  
valakinek kitárulkozni  
hisz annyi minden nyomta lelkét  
de őt mindig csak ünnepelték  
imádták nem hallgattak rája  
övé a menny hát csak csinálja  
mit jónak vél dolgunk ezernyi  
nem érünk rá kedvére tenni  
de amit ő egyszer kitervelt  
az valóra vált így hát felkelt  
s a telefont kezébe véve  
egy sor számot ütött a gépbe  
amely valahol kicsengett szépen  
csak úgy visszhangzott a fülében  
válasz nem jött s magába nézett  
látta amint egy levitézlett  
öregúr diszkrét kosarat kap  
hiába övé az égi ablak  
s a kagylót csöndesen lerakta  
tán el is szunnyadt virradatra

mobilomon reggel az írás  
ÉN VOLTAM  
NEM FOGADOTT HIVÁS



**Forrai Eszter:**  
**ANNA ELSŐ FOGAI**

Két kis domb,  
Két kis szikla,  
Két kemény késhegy,  
Két lapát,  
Két villogó hold,  
Két asztalláb,  
Két virágszirom,  
Gyökértelen virágbibék  
Anna első fogai –  
Még nem harapja  
Csak csókolja  
Az első ízeket  
Falatokat  
Anna fogai  
Nevető sziklacsúcsok  
Napfényes tengerben...

*Forrai Eszter (sz. 1938) bár kislányának adózik derűs, életvidám Anna-verseiben, néhai jó Juhász Gyula annás jajai és sóhajai már végzetesen velőmig hatoltak, s ott, miként az ólom, lerakódtak, ezért számomra a napfényben nevető tengeri sziklacsúcsokat is befelhőzi a keserű nosztalgia.*

**Cseke Gábor:**  
**FIÚS LÁNYOK LÁNYOS ANYÁK**

mindig mindenhol ketten vannak  
elválni sehogyse akarnak  
életemben az annák s ilonák  
csupa fiús lányok s lányos anyák  
szerettem s ezért bántottam őket  
sose értettem én a nőket  
és most már ők sem értenek engem  
jegesbarlang nőtt a szívemben  
hol csöppre csöpp és vágyra vágy száll  
annábbak minden ilonánál  
és mindenki másnál ilonábbak  
a nők mi mindent kitalálnak  
szorongok fel sem érjük ésszel  
míg vágyunk majd kettéfűrészel  
annák tükrében felragyogni  
ilonák szívében dadogni  
bibényi lelkek oly esendők  
szomorú szemek puha kendők  
foguk zománca esti fényben  
úgy csillog mint éjben az ében

**Ladányi Mihály:**  
**MIT CSINÁL MOST A HŐS?**

Mit csinál most a Hős, merre kószál?  
Miket beszél, ha mondandója van?  
Sziszeg a Hős, akár szélben a nádszál,  
vagy ökle fölé töpped szóotalan?

Hozzászoktam a Hőshöz s nem felejttem:  
ha megszült, legyen fölnevelni kedve.  
Hajoljon rám, szeme legyen fölöttem,  
ne révedjen folyvást a végtelenbe.

Sebhely legyen a Hősömön, ne érem,  
s ne hivatalban térdepeljen, ám  
igyon velem, vagy ha nincs pénze éppen,  
ücsörögjünk kedvetlenül a téren  
s bámuljunk együtt a nők után.

*Ladányi Mihály (sz. 1934 – mh. 1986) szememben igazi népi hős volt; amolyan szegény-legény, aki olykor váratlanul fölbukkant a román fővárosban és megmerült az ismeretlen közeg póri élvezeteiben: pia, nők... És verset mondott. És mindenkit szeretett. Nem gyűlölködött. Köpcös, kopasz, kis magyar Che Guevara volt a szememben, aki immár nem lehetünk soha...*

**Cseke Gábor:**  
**A TÚLÉLŐ**

ki hős ki nem az egyszer úgy is eldől  
csak élni kell s a perc majd rántkalál  
megérint s lassan kicsúszik a kezedből  
mielőtt valamit is mondanál

busa fején a seb sohase gyógyul  
hiába koszlik s frissül fel a kötés  
névjegyét nyújtja neked búcsúzóul  
és minden szava csípősen epés

ha iszik is magában hajt föl ezt-azt  
hadovájával versenyezni kár  
reádpírít hogy múltadba ragadtál  
te gyáva bunkó pedig az élet elszáll  
s kurváktól hemzseg mindenütt a határ

**Böszörményi Zoltán:**  
**HAJNAL A TORONTÓI METRÓN**

Örökkévalóságot keres szívem. Nos, megtalálja? –  
Száll fel velem a kérdés a metró álmos vonatára.  
Sikongó titkok iramlanak neki a durva-selyem  
éjszakának, vetkőző fényreklámok leselkednek ím,  
a vonat csatra zárt ablakán. Magány szimatol és rí  
körbe! Fékpofák forró, fémes szorításban fogukat  
csikorgatják, a lángba borult állomás-plakát előtt,  
a dagadó betűk szerelvénye meghökkenve lassít.  
Kipattan az ajtó, besétál rajta a lárma, táskák,  
vágyak, tervek rövid ingujjban ülnek mellém a padra.  
Elmém élesre töltve! Vacog a kerék, ráng alatta  
a remény kettévágott teste. Milyen rejtjeles reggel!  
Rám olvadt a félhomály, csuromvizes gondom és bajom.  
Távolodó arc, jöjj, ülj mellém a robogó vonaton.

*Böszörményi Zoltán (sz. 1951) költészete örök talányként kísért. Első kötetétől (Örvényszárnyon, Litera, 1979) az Aranyvillamos legutóbbi szakaszáig (2005) ugyanaz a kérdés: miért ír? mi adott neki erőt, hogy ne hagyja abba? milyen élmények hangolják életre verseit? Kritikát ígértem neki, de szégyenszemre többször is beletörött a bicskám. A torontói metrón utazva ágaskodott föl bennem a ráérzés: a verset élni, megélni nem elég ugyan, de kell, de kell!*

**Cseke Gábor:**  
**ÉJFÉL ELŐTT A TORONTÓI METRÓN**

mellettem nyitva a reggeli ingyenújság agyonolvasva halálosan  
fáradt benne a város tegnapi élete kiterítve elfeledve  
nem kell már senkinek az éjjeli huzat életre cibálná  
meglibben lanyha szárnyán s aláereszkedik a padlón elterül  
tudom a célt hová a robogás visz s vakon nézek magamba  
az ablakok rálátnak múltamra jelenemre tilos ki-behajolni  
kifosztott göcsörtös szilvafa borzongva áll mért nem üzen értem  
vélt kalandjaim színhelye volt éjjeli menedékem árbockosaram búhelyem  
az ablak itt-ott foltos de minden látszik s máris tovafut  
ez itt egy állomás újabb kiszállók a szerelvény maholnap kiürül  
talán már én sem vagyok rajta csak még nem szálltam le  
még remélek bár éjfélre jár s már minden kong a magánytól  
kődlik az ismeretlentől iramlík a váratlan fordulattól  
mi jöhet még a sínek sírnak s közeledünk közeledünk közeledünk

**Szabédi László:**  
**KÜLÖN KERÉK**

Mikor születtem, kész volt a világ;  
tudásomnak volt híja, nem az égnek,  
tudatlanságom láttatott hibái  
Ott is, hol lelkesedtek már a vének.

Soká hitette velem valami,  
hogy küldetés az én megszületésem:  
az ó világon kijavítani,  
ami rosszul van, vagy nincs jól egészen.

Sokáig ünnepeltem úgy magam  
– táplálta büszkeségemet alázat –  
mint alkatrészt, melyre szüksége van  
a mindenséget összetartó váznak.

Országokat bejártam; otthon is  
– látszatra tétlen – ott se ültem resten,  
betűk világába merülve is  
a helyemet, a helyemet kerestem!

Hiába. Ép, egész, tökéletes  
a pokol is, a föld is és az ég is.  
Hadd járjon a világ! Fölösleges  
külön kerékként elkeringek én is.

1940

*Szabédi László (sz. 1907 – mh. 1959) fölösleges embere a szereptévesztés tragédiája. Úgy akar aláztatos alkatrésze lenni egy bonyolult szerkezetű világnak, hogy tulajdonképpen, titkon főszerep jusson neki, vagyis nélküle lehetőleg összedőljön a mindenség. De a mindenség ennél sokkal több lábon áll...*

**Cseke Gábor:**  
**A VIHAR UTASAI**

vitrolabontás közben feltámadt a szél  
kezünkből kitépett vásznat kötelet  
s mellen taszított mint a kocsmai duhaj

lökés lökés után jött ellenállhatatlan  
hullámokba oltva bögve hánykolódó  
hajónkra támadt és mi meglapultunk

mint egerek a lyukban zsák mélyén  
szuszogó lisztben dehogy emeltük  
volna fel tekintetünket fájtunk

magunkban a ráncmért gyávaságtól  
reszketve csak álmodtuk valamikor  
hogyminden lehetnénk a kivont kard

kicsorbult megrepedt bojtja szutykos  
lett szennyes kezüinktől mákszemnyi túlélők  
vagyunk isten markában mikor ejt le végleg

csak ő tudja vagy tán ő sem  
velünk kering a nagyidő táncába lökve  
fölöttünk a téveteg ég is viháncol

**Avram Cyrill:  
ZONGORA**

A nőm itt zongorál mögöttem,  
karácsonyra kapta ezt a gyönyörű hangszert,  
hozomra vettem,  
és fogalmam nincs, miből adom meg,  
de ettől valahogy egyre inkább  
költőnek érzem magam,  
mert nem leltem még olyan poétára,  
aki ne lett volna szegény vagy eladósodott.  
Így van ez rendjén, nyilván ez kell ahhoz,  
hogy kibújjon belőlünk egy-két keserves költemény.  
Most lesz egy év, itt játszik majd mögöttem,  
én meg borzongok, mert fölöttem, köröttem,  
mint valami madár a téli égen,  
úgy kering majd ezer hangja.  
Asszonyi hangok,  
zongorazengés harangzó poharában.  
Mi kell még a túléléshez?

041229

(Andrassew Iván fordítása)

*Avram Cyrill (sz. 1952) a fordító felfedezettje, akinek a versei, Andrassew szerint „legalább annyira az enyéme, mint az ő művei”. És mikor egy olvasó jelezte neki, hogy talán ilyen költő nem is létezik, a válasz ez volt rá: „minden létezik, amiről én beszélek. Ezt vagy elhiszik egy írónak, vagy nem is érdemes olvasni.” A Zongora című vers olvasása óta éjjelente azóta is muzsikát hallok, dúdlok, az álmaim dallamok hullámai közt szövődnek s foszlanak semmi-  
vé, tűnnek át hol önmagukba, hol önmaguk ellentétébe, s addig ostromolják tudatom révén a  
dobhártyám reflexeit, hogy kénytelen voltam versbe oltani.*

**Cseke Gábor:  
FEJEMBEN CHOPIN**

ott ül szunnyad a bal tekében vagy tán a jobban nem tudom  
régen volt mindez olyan régen se éjjelem se hajnalom  
nem volt a szomszéd zongorista ízekre szedve sulykolta be  
agyamba minden idegembe milyen a chopin-i zene  
hányszor ébredtem reggelente etüdök gyors futamain  
félálomban békétlenkedve a megrabolt csönd romjain  
és chopin szárnyalt szökellt indulók ütemére dübörgött  
hallgattam sose szóltam reméltem elviszi az ördög  
szomszédomat ki életét arra tette fel nagy merészen  
hogy elássa magát e zene föltétlen bűvöletében  
csak őt és csakis őt játszotta ujjai meg nem pihentek  
csak olykor hagyta abba ha enni vagy hűgyozni ment el  
de nekem már akkor is chopintól zúgott a fülem s a zene hiánya

átköltöztette őt a szomszédból az én szobámba  
s bár régen elhagytam már gyerekkorom szagos hodályát  
s szomszédom is magával vitte chopin varázsos muzsikáját  
ahol a fjordok csöndje s a tenger rianó jégben alszik  
azóta sem tágít a fejemből és harsogva morajlik

**Ferencz Imre:**  
**MINT**

A próza langyos lábvize volt csak minden írás.  
Lefolyt a lefolyókon, a kanálisokon. Mit irtál?  
Hogy megjött a tavasz, hogy árad, hogy aszály van?  
Nem cipeltél homokzsákot, és nem sirtál esőcseppeket.  
Mit irtál? Fohászt sem, fenyegetést sem, feljelentést  
sem Istenhez. Mit irtál? Hangya-betűk és tetű-betűk  
terelője voltál a papír sivatagában, krónikás, homok  
keljfeljancsija...

Sziclákat kellett volna görgetned, mázsás,  
tonnás szavakat, és üvöltened, megszakadásig,  
mint egy szabadulóművész, mint egy súlyemelő!

(2003. december 14.)

*Ferencz Imre (sz. 1948) mindenért magát vonja felelősségre, ezért különösen szeretem és odafigyelek rá. Ő annak a művésze, hogy saját magától kérdezzen, és ezzel rámkényszeríti a módszert: ha tudni akarom, mi van velünk, ne mástól kérdezd...*

**Cseke Gábor:**  
**EGY ÉLET EGY HALÁL**

jól elfutott velünk az élet s mellette mi magunk  
a nyelv mit ránk hagytak s magunkba szívtunk ma csúnyán ráncdadog  
megroggyant térde gerince félek még összeomlik  
kinek a szó kinek a szóköz ami egy volt ma szétszakadt  
mondjuk csak mondjuk hát a magunkét lelkesen  
belülről hallgatózva mi írunk mi olvasunk mi vetjük a keresztet  
bámuljuk a szakadék mélyét melynek szélétől már  
csak egy lépés már csak egy fél egy negyed  
egy élet egy halál választ el

a választ elfeledtem a szavak szétbogarzanak hová szöktök  
hálátlanok szolgálaim vagytok mindhalálig  
s míg végül rendre somfordálva mégis visszajönnek s összegyűlnek  
kegyes szemlét tartva felettük belémdöbben  
jó-jó de mi volt a kérdés



**Kercsó Attila:**  
**SELEJTEZÉS**

Gyűjtöttem eddig: követ, bogarat,  
Bélyeget, címkét, napfogyatkozást.  
A számtalanból melyik a kacat?  
Sorra kerülhet a válogatás.

Ha rabbá tettek rideg tárgyaim,  
A szabadulás kegyetlen, nehéz.  
Selejtté válhat mi dédelgetett?  
A tudat moccan, de nem fog a kéz.

Értelem rostál, csak lényeg marad,  
– hordalékától búcsúzó folyó –  
Eltűnedeznek a kis csónakok,  
Kíséret nélkül úszik a hajó.

Lim-lommá válik féltett gyűjtemény,  
Gyönggyé nemesül, ami megmarad.  
Ecsetvonásba kényszerül a táj,  
Egészlet játszik, ami csak darab.

1991. IV. 11.

*Kercsó Attila (sz. 1939 – mh. 2008) töprengő strófái járványosak, könnyen megfertőzik az embert, s utána nehéz a kilábalás. De meg kell próbálni, s itt is ő az, aki mutatja az utat...*

**Cseke Gábor:**  
**SZABADULÁS**

könyvtárba zártam magam észrevétlen  
megrakott polcok strázsálják az álmom  
könyvek gerince világít a sötétben  
amit keresek már-már alig találok

fejemre nőttek mint pimasz cselédek  
a házirendben régóta nincs szavam  
olyan ez mint a börtönélet  
szabad vagy de az ajtó zárva van

gyomlálni kéne a férgesét kidobni  
kemény szívvel rezzenéstelen arccal  
mintha csak fahasábok lennének  
beérni a sovány vigasszal

hogy nem lehet tiéd a világ minden könyve  
nem építhetsz belőlük palotát  
se piramist polcaid közt úgy nézzél körbe  
mintha nem is várnának odaát

**Szabó T. Anna:**  
**UNDOR**

bogár fekete háta földrög a lefolyóban  
nyomkodni pusztá kézzel átfér-e belefér-e  
két megspórolt konyakmeggy a zsebben szétlapulva  
benyúlni tapogatni langyos ragacs a vére  
véletlen belekapni egy idegen hajába  
ahogy a zsíros fejbőr köröm alá szalad  
homlokkal nekimenni egy vastag szemüvegnek  
érezni hogy a lencse reccsenve beszakad  
betonon orraesni megfordulni a földön  
a meleg vér az arcon a fül felé folyik  
szúnyogot pókot ölni hánykolódni az ágyban  
szennyes folyóban úszni vergődni hajnalig

*Szabó T. Anna (sz. 1972) remek verse mintha bűnügyi fotó lenne, animációval kombinálva. Valósággal provokálja az embert, hogy besoroljon mellé, és ott feszítsen, vele együtt, mintha közösen másztak volna meg egy magas hegyet. Egy biztos: az ő verse nélkül nem születtek volna meg az alábbi sorok.*

**Cseke Gábor:**  
**KÖRPECSÉT**

néhányszor már-már örökre elbúcsúztam  
életemtől azt hittem vége ebből kiszállok  
aztán este valahogy mégis elaludtam  
magam gyűlölve hajtogattam: még várok  
pedig semmi se változott a mocsár szaga  
tovább facsarta orrom a napok is rámrohadtak  
már csak a megszokás vetett haza  
csupa szorongás fetrengés görcs és légszomj  
elegye volt a legtöbb éjszaka  
életem filmjét játszottam volna vissza  
kivágni azt mi benne árulás és gyalázat  
de sehol se leltem megfelelő ollót  
pedig hányszor felforgattam érte a házat  
a filmszalagot így muszáj elfogadni  
gyáva szívem körpecsétje rajta:  
ezt már csak szerteszaggatni lehetne  
de jobb ha az ember még él bevallja

**Székely János:**  
**GALAMBOK**

Mért szállanak, hová repülnek,  
Minek köröznék, Istenem,  
Ezek a hófehér galambok  
Ezen a tintakék egen?

Mért rajzanak a hús magasba?  
Milyen hatalmak rendelik,  
Hogy ott csillogva és ragyogva  
Róják gyönyörű köreik?

Mondják, az állati világban  
Az éhség és a félelem  
Szavára mozdul, ami mozdul,  
És minden más elégtelen.

Hát tévedés! Naponta jönnek,  
S nem úzi őket soha más,  
Csak maga ez az örömittas  
És diadalmas szárnyalás!

Ó, bárcsak tudnék még repülni,  
Róhatnám számtalan köröm  
Oly örömszerző repüléssel,  
Amelyet látni is öröm,

Repülni, ahogy ők repülnek,  
– Oly céltalanul, Istenem –,  
Ezek a hófehér galambok  
Ezen a tintakék egen.

(1965)

*Székely János (sz. 1929 – mh. 1992) versgondolataitól minduntalan beindult bennem a szakmai irigység: hogyan lehet a legnyilvánvalóbb és legegyszerűbb kérdéseket föltenni úgy, hogy bár tulajdonképpen válasz nélkül maradnak, az az érzésünk támad, hogy már nincsenek is kérdéseink.*

**Cseke Gábor:**  
**MÁMOR**

az erdő fölött szárnysuhanás lebegve  
száll velük egy lelkes kis csapat  
sárkányrepülők lendülnek végtelenbe  
senki se mondja fogd vissza magad  
alájukforog minden amit mi itt a földön  
görcsös kezünkkel csak szorongatunk  
fölöttük kinyílt semmivé vált a börtön

kapuja mindjárt égbe juthatunk  
a lélek oly kicsiny szemünk mélyén is elfér  
pupillánkon át olykor ki-kiröppen  
rakoncátlanul messzire csatangol  
illanni készül táguló körökben  
bolond ki feljutott és visszatérne máris  
kőként hull vissza mígnem józanul  
vele zuhan az élet és a vágy is  
s az este hús cellájába vonul

**Veress Gerzson:**  
**HOLDTÖLTE**

Csillaggal sarkantyúz a menny  
– kezdhethénk így is a mesét –  
s ég alján ha hajnal csobog,  
elmossa az éj szennyesét,  
mely tépetten himbál alá,  
napsugársál a fogason,  
meggyekkel világít a kert,  
lobban, lába kél, eloson.

Pipacsok nyitott sebei  
vérzik fel a búzamezőt  
– mintha suhannál széltiben –  
zöldből szőkébe zendülőt,  
mert kétszerkettő ez a nyár,  
halk áramán már ősz dereng  
míg ablakodban gyertya ing,  
huzat denevérszárnya leng,

s jön a virágfojtogató,  
a testtelen és nevenincs,  
kulcsrazárt ajtónk fölszakad,  
elhúz fölöttünk a kilincs;  
ma önkéntes holdtölte van  
s míg pászik fönn a félelem,  
sikolyra fenten azt lesem,  
mint él le engem életem.

*Veress Gerzson (sz. 1956, Sepsiszentgyörgy – mh. 1998, ugyanott) egyetlen megjelent kötettel igazolt át a túlvilágra, s pár év múlva édesapja, Veress Dániel író is követte. Egyszer nagyon megsértettem önérzetét, kincstári fegyelmet kérve számon, és éppen őrajta, a szabadosság ígéretes lovagján, akinek túlságosan is reményteljesen felfutó ifjúkorát korán lehervasztotta a kór, a gyógyíthatatlan betegség, majd a tragikusan önhatalmú és -kezű áttűnés a Semmibe...*

**Cseke Gábor:**  
**HOLDTALANUL**

megették holdunk' a kutyák  
üvöltve tépték szanaszét  
s csillag eltévedt sugarán  
mentette át magát az ég  
hogy ránk ne dőljön sátorát  
vad szelek támasztják alá  
vakon járjuk az utcabált  
mintha hold fénye hullna rá

mert holdtalan' is lelkesülten  
várjuk: nappal legyen megint  
az éj bugyraiba merülten  
víg élet zajlik odakint  
minden oly mélykék mint a tinta  
és mélyfekete mint a gyász  
de te már nem fordulhatsz vissza  
háta mögött kigyúl a ház  
láng nélkül ég csak füstje van  
tüdődbe tódul fuldokolsz  
sosem látlak már boldogan  
pedig talán még visszaszólsz  
míg összedőlnek a falak  
alattuk jól befüstölödsz  
a holdra sok-sok eb ugat  
kurva nyarat kerget az ősz

**Kenéz Ferenc:**  
**(ENNYI MARADT...)**

Ennyi maradt.  
Ülünk a jéghegy körül.  
Ennyi a birodalmunk.  
Volt, amit elveszítettünk.  
Volt, amit elvettek tőlünk.  
Ennyi a mienk. Ennyi maradt.  
Ez a hét-nyolcad rész  
a víz alatt.

*Kenéz Ferenc (sz. 1944) mindig elsősorban mint költő izgatott, naivnak álcázott, roppant bonyolult és felkavaró költészetével. Az (Ennyi maradt...) különösen azért izgalmas, mert míg költészetének veleje igazából ama hétnyolcad víz alatti rész, e miniatűrje maga a hánykolódó víz fölött őrködő matróz az árbockosárban.*

**Cseke Gábor:**  
**JÉGHEGY TE MINDENÜNK**

egész életünket maradék belátható jövőnket tettük fel rád  
még ha el is olvadsz szép lassan végzetünkként akár a hült remény  
te vagy a végső menedék a mentősök kezében imbolygó hordágy  
fehéren felszikrázó lelkünk mélyéről előbukó költemény  
vagy az alfa és az omega is tán hiszen e kettő bilincse egy  
egyik a másikat vonszolja magával egyszerű mint az egyszeregy  
de hogyha itt a vég hát akkor valahol kéznél lehet a kezdet  
jövőbe hajszol ez a gyötrelmes panasszal terhes visszaút  
jéghegy te mindenünk mi elbírunk akárhány keresztet  
ha hirnőkeid lehetünk és nem vértanúk

**Páskándi Géza:**  
**MEGY EGY EMBER**

Megy egy ember. Vajon hova?  
S honnan vajon? Van otthona?  
Megy egy ember. Vajon elér  
Oda, ahol csahol a cél?

Megy egy ember. Ki tudja, hol?  
Banános délen bandukol,  
Vagy ösztövéres északon,  
Tócsán, jegen át, évszakon.

Megy egy ember. Ki tudja, mit  
Keres s keres-e valamit?  
S ha nem keres, hát mért megyen  
Konokul annyi völgy-hegyen?

Megy egy ember, s amit talál,  
Több lesz, mint az okos halál?  
Sós verejték vajon felér  
Azzal, amit kínál a cél?

Megy egy ember. Ki tudja, hol,  
S hogy megpihen-e valahol,  
Hány éve jár, mi a neve,  
Van-e szülendő gyermeke?

Megy egy ember. Mit se tudok.  
Sarkában hű kutya: az ok.  
Előtte abrakos lovak,  
S mint zab ropog – az okozat.

Megy egy ember. Szeretem-e?  
Tükröm lesz-e lehelete?  
Elbírom-e, ami nehéz,  
Az együttlét ítéletét?

Megy egy ember. Gyűlölete  
Engem vajon megölet-e?  
S ha nem engem, akkor ki más,  
S ki ad neki feloldozást?

Megy egy ember. Azt öleli,  
Azt áldja és meg azt öli,  
Ki éppen úgy megy, bandukol,  
Ki tudja mért, ki tudja hol.

Megy egy ember. Megy, nem lohol.  
Látjuk-e egymást valahol?  
Ki tudja, egyszer rám talál,  
S előbb vajon, mint a halál?



*Páskándi Géza (sz. 1933 – mh. 1995) veséző elemző, mindent akar tudni a lírai helyzetről, amelyet ő maga teremtett, de aztán a foglya lesz, és csak akkor tud szorongatottságából menekülni, ha minden lehetséges kérdését föltette, amelyekbe ravaszul beleszólt a választ is. Kutakodó elméjével, játékos kísérletező szenvedélyével most megpróbáltam szembeszegülni...*

**Cseke Gábor:**  
**EGY EMBER ÁLL**

egy ember áll a kerítésnél és az eget nézi  
felhők és csillagok bámulnak vissza rá  
szemével a tűnő kékséget becézi  
szitáló este hull alá

azt hittem buzgón engem figyelget  
s kiderül én figyelem őt  
hosszan lesem a függöny mögül  
mintha vetkőző lenge nőt

miért áll ott és miért nem mozdul  
se jobbra se balra  
mióta is hogy kitartón szobrozik  
árnyéka hosszan vetül a falra

ennyire nem hiányzik senkinek  
hogyan silbakolhat büntetlenül?  
őt látom minden virradatkor  
hogyan az álom elkerül

látványával nem tud vajon betelni  
csodára jelenésre vár  
ami sose fog megjelenni  
de mint egy csökönyös számár

kitart iszik eszik-e valamit  
soha nem kap hógutát  
ajka olykor beszédre mozdul  
de visszafogja magamagát

talán akkor lazít ha tudja nem lesem  
még kiderülne hogy szendereg  
s álmában szemét mereszti  
befogva a kupolás eget

így lesz minden titkok tudója  
lassan már én sem őt lesem  
tekintete irányát próbálom bemérni  
tisztá sor az ott fenn az életem

**Kabós Éva:**  
**EZ IS**

Odaát ünnepelnek minden katonát,  
díszkapun jönnek át,  
őszirózsát dobálnak felénk  
és sok szeretetet –  
itt fáradt katonák mennek, menetelnek:  
virágtalanul és daltalanul,  
más győzelmétől vesztesen – –  
és ez is csak Erdély...  
Én Erdélyt szeretem!

*Lekence (Délerdély)*

*Kabós Éva (sz. 1915, Kolozsvár – mh. 2003, Marosvásárhely) egy múlttá vált szellem, aki mellé szerettem volna odaöregedni, hogy átéljem azt, amit amúgy érzek és sejtek, verseit olvasva. De sose tudtam őt utolérni, hiába hívott és várt, hogy egyszer majd elkávézunk babaszobányi otthonában. Az életét és sorsát beszabályozó, Erdélyt szabdaló merev határok esztünkben is tökéletesen működtek. Fogalmam sincs, miért nem sirattam meg az elhagyott menyasszony-sorsú kicsiny öregasszonyt. Képtelen vagyok elfogadni, hogy örökre alászállt imádott Erdélye mélyére...*

**Cseke Gábor:**  
**EZ SEM**

az ünnepnek vége  
csupa rosszarcú ittas  
hőzöngő tántorog haza  
feledve a díszlépés  
feladva a haza  
belefáradtunk abba hogy mindegyre  
észben tartsuk amit tőlünk  
elvettek számolatlanul  
lehetsz bármilyen ciné mintyé  
ha nem te vagy az úr  
Erdélyt szeretni könnyű  
hiszen úgy hagyja magát  
szeretni mint egy ágyas aki lelkesen mindenkinek  
odadobja bevérzett fertőzött  
sebes farát

**Szemplér Ferenc:**  
**MOST JÖN AZ ESTE**

Most jön az este szemmel láthatóan  
a dombok élén. Ki a völgyben ül,  
szorulni érzi torkát. Egyedül  
marad tehát a mintegy elhalóban

sustorgó fák tövén. Nedves szagokkal  
terhes füvek közt. Varjúkárogás  
visszhangjaiban. Félelmes varázs  
fényét tükröző csillagkép alatt. Bal

jósjelnek látszó holdvilág kelése  
előtt. Segélyt kérne, de senkitől  
nem nyer. Ha torkán váratlan kitör  
a hívó szó, rá nem felel az ég se,

a föld se, saját lelke se, talán az  
egész idegen világ se, ahol  
csak a növekvő némaság ha szól  
rettent szavára. S ennyi csak a válasz.

*Szemplér Ferenc (sz. 1906, Székelyudvarhely – mh. 1978, Bukarest) lírai utóéletével meredeken dacolva nézek föl a ritka, utánozhatatlan formaművészre, aki a trágyából is megpróbált aranyat sajtolni, olykor nem is teljesen sikertelenül. Irigylésre méltó hangvétele oly érzékeny, árnyalatokhoz igazodó, hogy mindvégig azt sajnálom: nem előbb vagy utóbb lépett be az irodalomba.*

**Cseke Gábor:**  
**AZ ESTE SZERTEFOSZLOTT**

a hegyek taraján a hajnal fénye pásztáz  
csöppnyi derengés harmat könnyű köd  
s míg csupa kin a hátunkon heverni  
egy gyötrő álom ágyunkra visszalök

nézzük a sápadt mennyezetre meredve  
a tűnő este oszló árnyait  
lábunk a takaróból kilóg dideregve  
görcsbe rándulva mindent felnagyít

az utca szürkéjére ömlő napfény  
kévéje csóvát dob reánk  
és kúszva kúszik egyre közeledvén  
a mindent beborító fürge láng

már talpra ugranék de még visszatart  
a gyanú hogy mindez csak merő látszat  
telik-múlik a nap s az est új árnyakat  
küld feketébe vonva a házat

**Salamon Ernő:**  
**EGYEDÜL, MINT AZ ŐRÜLT, MINT A GYILKOS**

Egyedül, mint az őrült, mint a gyilkos,  
ha ordítása, kése elfogyott,  
egyedül, mint az ember, hogyha meghalt,  
olyan egyedül, ahogy a halott,  
maga a térben, ahogy a kiáltás,  
mint a sötétség vigasztalanul,  
mint a sikoltó csend alélt nők nyelvén,  
mint az, amit lát, ki álomba hull,  
egyedül, mint rabnál rosszabb szegények,  
egyedül, mint az idétlen öreg,  
egyedül, mint a néma némasága,  
mint a nagy mélység, mint a rettenet,  
egyedül, mint első éjén az özvegy,  
csecsemő, ki először aluszik –  
egyedül, mint a nagybeteg, ki tudja,  
hogy vége van, hidegházba viszik,  
olyan egyedül, úgy magam maradtam.

1940

*Salamon Ernő (sz. 1912, Gyergyószentmiklós – mh. 1943, Mihajlovka Sztari) apám lehetne, aki mára az irodalmi köztudat kiutáltja, mozgalmár elkötelezettsége okán. Olyan bűnöket varrnak az ő és társai nyakába, amiket mások jóval a haláluk után követtek el. És ne feledjük: mégis csak galádul agyonlőtték, majd elföldelték, mint egy kutyát. Valódi szellemi magánya az, ami közelébe vezérel. 1942-ben keltezett Végrendeletéből: „Dobjátok el verseimet, ha hiába-valónak ítélték, de ne köpjetek a síromba: én hittem abban, hogy megteremtődik a munka és megbékülés világszabadsága!”*

**Cseke Gábor:**  
**HÚVÖS SIVÁR CELLÁBAN...**

az ember már csak önmagában bízhat  
bár csalódások így is érhetik  
hogy kivetném magamból árnyékát a múltnak  
kínlódhatnék estétől reggelig  
magam maradjak visszahúz bármi emlék  
nem hinni semmit s félre minden reményt  
mintha egy hűvös sivár cellában lennék  
tákolgatva e válaszkölteményt  
egy tűnt világból angolosan kilépve  
oda hol nincsen kezdet és nincs folytatás  
amit cipeltem dobhassam földre végre  
menedék ma minden mi elmúlás  
és nincsen ennél nagyobb ámítás...

**Kiss Jenő:**  
**KENYÉR ÉS BOR ÉS VÉRZŐ RÓZSÁK**

Nem tudom, mondtam-é már eddig:  
sosem volt íróasztalom,  
egy konyhaasztalra hajolva  
írtam és írom verseim,  
egy asztalon, min kenyeret metélnek  
és bort töltenek a pohárba,  
s viaszkosvászon abroszán virágok,  
piros kis rózsák vérzenek.  
Kenyér és bor és vérző rózsák –  
ezek között születnek verseim,  
ne csodálkozzatok tehát,  
ha olyanok, amilyenek,  
ha a kenyérről vesznek példát,  
egyszerű, megszokott ízéről,  
a borról, melyben megcsillan a mámor,  
a rózsákról, amelyek vérzenek –  
Rovom, rovom ügyetlen betűim  
egy árva konyhaasztalra hajolva,  
lehet, hogy megbecsüli őket mégis az,  
kit nem hagy bútalan a vérző rózsza,  
s vágyik egy kis kenyérre, kortynyi borra.

*Kiss Jenő (sz. 1912, Mócs – mh. 1995, Kolozsvár) öregkori keserűségét azóta sokan átérték: a nagycsalád végérvényesen szanaszét széledt, ő pedig ott maradt, a konyha falára meredő tekintettel, az asztalra könyökölve. Így láttam őt utoljára, miközben versről beszélgettünk s a közeli búcsúzásról...*

**Cseke Gábor:**  
**AHOL A VERSET ÍRJÁK**

a verset akárhol is írják  
tollal vagy csak úgy képzeletben  
ahogy az egyszeregyet szokás mormolni  
a fogak között belerévedve  
az araszoló gondolat tekervényes  
furmányos érdes dadogós  
ügető menekülésébe  
aki verset ír sorsával feszül szembe  
bort is mámort is azért kerget  
reggeltől estig estétől reggelig  
megbékélve mostoha helyzetével  
a térdén a táskáján a tenyerén  
képes asztalt avatni papirost  
szerezve csak írni írni

mit számít már hogy látva látják  
belékötnének megaláznák  
belehajszolnák tulajdon végzetébe  
aki verset ír egyet vár  
mikor lesz vége vége  
végre

**Gál Éva Emese:**  
**KÍVÜL?**

Úgy érzed, veled már történhet bármi,  
te régen távoli nézője vagy,  
aki alig tud a színpadig látni,  
ahol lejátsszódik a színdarab,  
s ahogy szereped hiányát megéled,  
kötődésed lesz egyre drámaibb,  
mert a távolsággal nő az ítélet,  
ami rádruházza fájdalmait.

A történés, amelyből kiszakadtál,  
a drámában csak cselekmény, eset,  
míg tartalma akkor is te maradnál,  
ha nélküled történne meg veled.

Oly kívülre kerülni nincs esélyed,  
hogy élve levethesd az életet.  
Egy világ van. Hát mellette nem élhetsz,  
bármennyire nincs benne szereped.

Ha két fal magasodik egymás mellett,  
közös lesz az a börtön ott belül,  
ahol a falak egymásra merednek.  
Látod? Nincs sehol semmi egyedül.

*Gál Éva Emese (sz. 1955, Szatmárnémeti) gondolati költő, de spekulációi mélyen érzelmiek, ezért fordulhatnak költészetbe. Bármilyen történetjék, verseinek mindig van egy olyan vonulata, mely úgy köszön vissza: lám-lám, én megmondtam...*

**Cseke Gábor:**  
**BELÜL?**

A történetek bozótjába rejtve  
lapulok én a kíváncsi vadász  
az élet zajlik örvénylő menetben  
úgy tűnik minden díszlet csupa máz

a látványon időnként elmerengve  
a fősodortól olykor távolabb  
lelkem még visszafordul integetne  
és gondolatban hazalátogat

hiszen a múlt rajtam zúdul keresztül  
megfordítani nincs elég erőm  
az áradás elsodor mindenestül  
s az elvonuló hullám visszajön

parttól partig dobál csoda hogy így is élek  
és mint a tuskó le-fel süllyedünk  
megannyi kinban bukdácsoló kísértet  
ha kiválunk egyenként elveszünk

**Derzsi Sándor:**  
**NÓTA**

Megkérdezte valaki az eget  
Rügyeznek már a válaszlevelek  
Megkérdezte valaki a napot  
Bimbók már a fakadó válaszok  
Megkérdezte valaki kedvesét  
Illat-választ hozott a békesség  
Temetőbe hozta tán, mert lehet  
Én vagyok, kit a válasz eltemet  
S én leszek, kit feltámaszt, amikor  
Falevelek helyett lesz, aki szól  
Hogy válaszát értsem is, mert a szél  
Hangján csupán dúdol a falevél  
S illat húrja csak peng, ha cibálom  
Szólalj meg hát rubintos virágom

*Derzsi Sándor (sz. 1919, Somogyom – mh. 1978, Budapest) a kétszeresen vesztes költő: egyrészt erdélyi szülőhelyét, másrészt jelenidejét dobta oda – ötvenhatos szerepléséért bűnhődve – a konjunktúralovagoknak. Költészetének csonkasága, felfedezésének megkésettsége sem feledtetheti, hogy szédítő költői mélységek peremén egyensúlyoz. Utódai által összegereblyélt verseit olvasva mindig elfog a részvétbe oltott sárga irigység.*

**Cseke Gábor:**  
**VIRRASZTÓ**

estétől reggelig merő sóhaj az éj  
a fákról leperegget immár a sok levél  
köztük a szél fennhangon olvas suhogva szól  
nyomomban jár annyi mindent kiszimatol  
míg úgy virraszt fölöttem akárha én  
kértem meg volna rá a túlbuzgó legény  
söpör utánam dajkál lefogja a szemem  
avarban csörtető örvénylő szerelem  
kerít be álnokul mint a biztos halál  
ahonnan jött oda jajongva visszatalál



**Reményik Sándor:**  
**MINDENKI MEGY...**

Vagy így, vagy úgy, de mindenki siet  
Mostanában tőlem valahova –  
Nem volt ily kurta azelőtt a perc,  
S az óra ily kiszabott, mostoha.  
Mindenki megy és mindenki lohol,  
Egyik csomagol – másik haldokol.  
Vagy messze néz, vagy éppen sírját ássa:  
jövevények és vándorok vagyunk  
És nincsen itt senkinek maradása. –  
Néha borzadok s fázom élni, lenni:  
Ebben a maradástalan világban  
Nekem is útra kellene már kelni...  
Körülnézek: ma este merre menjek?  
S lassanként nem lesz már többé hova,  
Nem lelek többé otthont, menhelyet –  
Szabott a perc, az óra mostoha.  
„A világ végezetéig veled!”  
Ezt Jézus mondta, s ő is messze van,  
Emmausba betért egy pillanatra – –  
S a végtelen elnyelte nyomtalan.

1937

*Reményik Sándor (sz. 1890, Kvár – mh. 1941, Kvár) szememben sokáig maga volt a Tiltott Költő – akinek egyetlen verssorát sem ismertem. Később rendre megtudtam: jóval több tiltott költőt tartanak számon, minthogy egyet kiemelten dédelgetni lehetne. Így kerültem közelebb Reményikhez, akiről kiderült, hogy jobban illik rá az Esendő Költő fedőnév.*

**Cseke Gábor:**  
**MINDENKI MARAD...**

egy végeérhetetlen szép estélyen  
poharazgatok magammal mással  
tudom hogy minden pohártól fogy a reményem  
örökös alkut kötni az elmúlással  
hogy mikor hozzám elér félrenézzen  
mintha otthon feledte volna az útiparancsot  
amivel majd még egyszer visszatérhet  
s akkor kegyesen ránk szól: ti még maradtok  
a világ köröttem mulat szivornyázva táncol  
éjfél már jócskán elmúlt de senki se megy haza  
haladékot kaptunk a haláltól  
élhetünk míg kitart ez az életfogytiglani éjszaka

**Páll Lajos:**  
**AZ UTAZÁS**

Ahogy körül a világ elsüllyedt,  
még láttam a továbbbringó szennyet,  
mint bözödi tornyok a víz színén,  
derékig, mint álmaimon a rém,  
gunnyasztottak a világ peremén,  
várak, vámosok, locska kiadók,  
úgy megmotoztak minden halandót,  
hogy jeltelen maradt minden akarat,  
ahogy a bőr továbbszakadhat,  
úgy kísért a legyőzött daganat,  
s tűnt szeretők udvarán a fény,  
nem várólámpa, bolygó tünemény,  
boldogságában alszik a magyar,  
így maradt minden emléked fanyar.  
Boldog vagy a kevés íznek, néha  
hetéra kísért, vagy lengő léha.

*Páll Lajos (sz. 1938, Korond) titka mindig izgatott: hogyan lehet valaki verseiben festő és festményeiben költő, majd mindennek tetejében fazakasságában mind a kettő? Életének, stílusának, mozgásának darabossága ritka gyöngédséggel párosul. Ha sorait olvasom, a Székelyföldet látom: kopáran is festőinek, akár egy zúzmarás nap mosolyát.*

**Cseke Gábor:**  
**INTEGETŐK**

oly kevesen vagyunk integetők a peronon jól tudjuk egymást  
ha nem is látunk a sínekre szakadó szürke ködben  
mindenkinek jut egy kis jelzőkorong az ad ácsorgásunknak tartást  
segítünk az útrakelőknek szerencsét próbálni mindörökre  
mi még maradunk amíg lobog bennünk a csöndben haldokló látszat  
és mindenkit elmenekítünk akiben fölszikrázik a fürge mehetnék  
csóvája bennünket büntet a sors tanúit minden lombhullásnak  
mikor csak az ősz ribanc álmai támadnak mint lelket a csípős verejték  
egyszer tán én is felpattannék egy lépcsőre mely megkísértett  
feledvén hogy a köd homálya palásttal óv míg itt vagyok  
akik elmentek azóta messze járnak s vissza sose térnek  
emlékük itt bolyong körül sündörgő néma láthatatlan ordasok

**Komán János:**  
**ANYÁM SZELLEME**

Bár nem hiszek a babonákban,  
ő még mindig itt van a házban,  
több mint száz tanú bizonyítja:  
leengedtük a cementsírba –  
hideg magány örök lakása –  
készíttette föltámadásra.  
Hitte, mert jó volt, mennybe való.  
Krisztus, segítsed, nem volt csaló:  
őszintesége imádkozott,  
és soha senkit sem átkozott.  
Az esze, lelke kincses bánya...  
Talán ő volt az Isten lánya.  
Ha egy kő is köszönni tudna  
köszöntené földre borulva,  
a növények is körbe fognák,  
mint szerető, önkéntes szolgák.  
A kertjének a lelkét adta,  
a fát is fiának fogadta.  
Az udvaron neki csipognak,  
gabonát hint a csillagoknak,  
s Hold-csibéit kosárba rakja,  
köténye kékje a kalapja.  
Nem volt a ház kulcsának titka.  
„Ha valaki jön, legyen nyitva”,  
akár a szíve vagy a lelke:  
kenyérre kenve szeletelte.  
Szégyene is nézte a földet,  
ha már nem tudott adni többet.  
Jóság kísérte minden úton.  
Krisztus, segítsd, hogy mennybe jusson!

*Marosugra, 2005. szept. 3.*

*Komán Jánosban (sz. 1944, Marosugra) sorsom, életutam ellentett tükörpárját fölfedezve, vonzás és taszítás törvényeinek engedelmeskedve, immár mindig csak a túlsó partról, kellő távolságtartással a fogadatlan testvért és barátot látom, akivel papíron próbáljuk olykor ki-beszélni magunkat.*

**Cseke Gábor:**  
**ANYÁTLANUL**

nem is tudom hova szállt végül anyám  
pokolba vagy a mennybe  
mint mindenki ez utóbbiba készült  
de sose égett istenszerelemben

az életet én gyanítom szerette  
de mikor kellett eldobta magától  
vidám volt bohó játékos szeszély  
de sose rúgott ki a hámból

úgy lettem én is óvatos duhaj  
ki lázadóban mélységesen hallgat  
szanaszét áll mind kopárabb fején a haj  
úgy erőltet magára csöpp nyugalmat

találkozunk vajon? még várok bármi jelre  
tán látja is miként mérem itt az utam  
a világtól távolodóban őhózzá közelebb  
lehet egy képzelt csók eltévedt hangya elülő szélfutam

**Vásárhelyi Géza:**  
**MAGÁN-KÖRMENET**

Most itt vagyok és mégis ott vagyok  
nagy miséznek ugyanoly csillagok  
és mindenhol a fenn s a lenn határol  
nem vagyok itt se ott se bárhol  
Én én én és igenis én  
a meg nem talált földre dobott igén  
hát szégyen az hogy magamat igenlem  
idegenül itt s ott idegenben?  
Fölszarvazott fiúk nincsen csodaszarvas  
ami nincs s volt az is oly hatalmas  
mi ez a körmenet egyszál egymagamban  
ahol a mélység ott is a magas van?  
Láttam egy templomot őzekkel tele  
s egyiküknek se volt akár egy istene  
de szólt az orgona s zengett az ének  
nem akart vége lenni a misének  
Valaki mindig szervezett  
aranyért mirigyét dült eszet  
s én álltam ott a nem létező parton  
metszett hangszálakkal a magas Cé-t kitartón  
Mindig a kérdés melyre nincsen válasz  
élhetsz s ha óhajtod halálhatsz  
egyszer őz leszek – saját birtokon  
jó gazdám lesz: magam birtokolom  
És a némák győzelmi himnuszba fognak  
hol a holottnak hol a halottnak  
de addig zeng a gyász – a győzelmi ének  
mi a fenének mi a fenének?

*Vásárhelyi Géza (sz. 1939, Pécs – mh. 1988, Kolozsvár) költői eszmélésemkor oly közel volt hozzám, mint haldoklóhoz a pulzusát kitapintó orvos. Sógorom volt, eszemet, vitakészségemet élező lelki barátom. Aztán a felvonulásunk hirtelen önmagába záródó magányunkba torkollott – és merő véletlen, hogy én vagyok az, aki most rá emlékezem.*

**Cseke Gábor:**  
**FELVONULÁS**

kussolva némán ballagunk  
amerre utunkat kijelölték  
nem törődve hová jutunk  
közöttünk menetel az őrség  
ütemet tartva igazodj  
szaporázza sok árva csótány  
magasba emelt csillagot

hordoz a felvonuló sétány  
széltében hosszán seregünk  
magába zártan hallgat  
mi – mi vagyunk én – én vagyok  
így gyakoroljuk a hatalmat  
magunk gyötörve tépelődve  
már rég a téves úton járva  
együtt lépdélünk néma rendben  
megaranyozott pusztulásba

**Tóth István:**  
**DIÓ KUTYÁM**

Diónak hívták  
az első kutyám.  
Csatangolt vélem  
sok-sok délután.

Jól ismerte az  
erdő útjait,  
és vacsorára  
mindig hazavitt.

Bozontos szeme  
már régóta por,  
de figyel rám a  
gyökerek alól.

Mert ha este a  
sötétség nyüszít  
az erdőtől az  
ősi küszöbig,

és ha elalszom:  
reggelig ugat;  
a tolvajoktól  
őrzi álmomat.

*Tóth István (sz. 1923, Tenkegörbed – mh. 2001, Marosvásárhely) élete utolsó pillanatáig várta, hogy egyszer még meglátogatom. Egyetlen egyszer találkoztunk, somostetői házában-kertjében. Egymásra csodálkozásunk örömét megszakította a romániai rendszerváltás foragataga: engem jól elkapott, őt felőrölte. Ha igaz a túlvilág, még találkozunk. Ha nem, hát legalább imigyen...*

**Cseke Gábor:**  
**MAGAM KUTYÁJA...**

Kutyám sosem is volt  
én magam ugattam  
ha nekem rontottak  
némán vicsorogtam

jól tudtam a leckét  
farkát ki behúzza  
álmát továbbra is  
békésen alussza

rosszcsont kutya voltam  
gazdámat nem védtem  
jól elcsatangoltam  
ha űzött a vérem

haza szükség kerget  
fogam nincs hát mivégre  
élek én vonítva  
ha hold jön az égre?



**Lendvay Éva:**  
**HAZAMENNI**

száll a füst az ősz oly félelmetes  
idegenek a kertek valaki követ utamon  
köd áll régi falak közt mozdulatlan  
ködben haladok visszafelé már megtett utakon  
lépteimet takarja köd mert szégyen oda visszamenni  
ahonnan kiűzetett a régi gyermek régi gyermek  
valaki követ utamon oly idegenek a kertek  
a kapu mellett örködik a nagy fenyő idő-fenyő  
ide belépned nem szabad mégis belépek felmegyek  
hazamegyek én itt lakom meleg fény vár az ablakokban  
időközben eltelt az élet valaki követ utamon  
s bár itt a ház a kert az ablak  
belépni soha nem lehet már  
hazamenni már soha

*Lendvay Éva (sz. 1935, Brassó) könnyed verselése, műfordító vénája sokáig volt szememben irigység tárgya. Aztán alkalmam volt még kéziratban megismerni élete emlékeit, feljegyzéseit, szorongásait, magányának egyre keserűbb poharát. Ma már nem irigylem: korban is, sorsban is egyazon parkolóba soroltunk...*

**Cseke Gábor:**  
**ÁMOKFUTÁS**

a fák közt nyargalok anyám kiáltoz  
utánam pedig már oly távol az otthon semmi  
sem köt a házhoz az emlékek  
is foszlóban alattomos csöndben terjeng a füst  
már-már elborít rohanóban  
a villódzó ezüst anyám hajából  
csak száll behinti úttalan utam  
pedig por az a javából vándorlás pora  
mit le nem mos fogadók fanyar  
tikasztó bora a hang utánam  
nyúl tekeredve ariadne fonala vágató  
csiga nyoma a füveken a köveken  
villan az alkonyi fényben az este  
nyála elcsöppenőben szaladó  
lábak patadobogása ollózó szárnyak szellemsuhogása  
földübörgő szivattyú a szív  
majd kiszakad  
már bennem sincs maradása

**Balási András:**  
**HEH,**

egyszerre győzni és veszíteni.  
Vacogó forráság. Öröm s iszony.  
Ihlet s csend. Szó. Lehet, hogy isteni.  
Lélegzet. És halálos, árva szomj.

Ki semmivé mer válni, ismeri.  
Teremtő semmivé. Beteg viszony.  
Cél és célzó. Hullámok ívei.  
Egyszerre bálna s vadász meg szigony.

Kép. Fény. Idő. Talán még ennyi sem.  
Megújuló semmi a semmiben.  
Ki semmi hátán semmiért lohol.

A gondolata: nem. Szava: igen.  
Egyszerre otthon s idegen. Hiszen  
immár hazája minden. A sehol.

*Balási András (sz. 1967, Marosvásárhely) költői indulása kissé az én lelkemen (is) szárad. Verseiben néha azt űzi, amit egykoron magam is szerettem volna, de nem volt hozzá elég – merszem? késztetésem? tapasztalatom? szenvedésem? Szigorúan nevelt vagy-vagy emberként nehezen jutottam el, bár örökké vágytam rá, az is-is állapotba.*

**Cseke Gábor:**  
**HÍVŐ HITETLEN**

nincs sehol veszteség mert győztes sincsen  
nem kell osztoznunk szekérnyi kincsen  
elémáll s kajánul kelletti magát a bánat  
előbb beveri majd agyoncsókolja a számat

hívő hitetlen lennék ámde nem megy  
nem férek hozzá sehogy a hiszekegyhez  
és minden ige mely ajkamra téved  
már meg se érint tüze meg nem éget

így élek én fejem mélyen lehajtva  
nincs szégyenem valaki így akarta  
és rám olvasta tulajdon vétkei

mit szólhatnék hisz angyal sose voltam  
ha választani kell élve avagy holtan  
végül az élő is holtat alakít

**Egyed Emese:**  
**KÉPESLAP**

Felhők hullámán hűvös éj  
siklik fölénk, mint árbocerdő.  
Recseg az ócska rádió:  
hány halálnemre van esély,  
hány határt lép át a tekergő  
gondolat minden másodpercben,  
ki elvetemült és ki jó,  
hányan szenvednek most helyettem...

Csönd függőágyán ring a hold:  
üveggomb cérnaszálon.  
Nyugszik a lesz, fölkel a volt;  
gyöngye ívfény köztük az álom.  
Képzelet-denevérek röpte  
hullámmalábok résein  
vált egyre szűkebb vak körökre:  
hangokra bontja sejtjeim.

Elsüllyedt hajótest körül  
úszik a szó, egyetlen ékem.  
Rád hagyom útját örökölni!

Halpénzek csillognak az égen.

*Egyed Emese (sz. 1957, Kolozsvár) madárcsontú és -röptű költészete már akkor megfogott, amikor még az iskolapadban rejtegette zsenéit. Aztán sok évi hallgatás, majd a nagy kibontakozás után az elpergő halpénzek fényét felvillantó nonstop versműhely, melyben akkor is vers készül, amikor minden az igazak álmát alussza.*

**Cseke Gábor:**  
**KÓRLAP**

Magányos órák mind megannyi év  
dülledt szemén át néz a messzeség  
nem kell neki már okulárét se venni  
lát amit lát de nem érdekli semmi

köröskörül maga áll sokszorozva  
mintha sok fának lenne sűrű bokra  
s a gallyakon míg ringatózó szél jár  
elalszik minden rejtőzik a kéj már

az égre írva egy verssor tűnt elő  
benne a múltját feledve ébredező  
kitölti énem lágyan mintha mesélne  
belémhal és már sosem látom élve

**Jung Károly:**  
**KÖNNYŰ SZÉL, DALLAM**

A kort faggatom, melyben  
Élünk. Korod, korom.  
Akarom, nem akarom,  
Gyakorta van ez így.  
Korom hull koromra,  
Tartva így hazafelé,  
S karom ölelne bár,  
A távol egyre távolodik.  
Ma sem tudom, ki vagy.  
Meg sem tudhatom már.  
Elég létezésed ténye,  
Ha be nem zárul minden határ.  
Majd csak tavaszodik.  
Könnyű szél jön majd talán:  
Gyors futam a hangszereken,  
Mielőtt a dallam felhangzana.  
Várható búcsúzkodások.  
Vagy csak titkos távozás.  
Nem szólva senkinek.

*Jung Károly (sz. 1944, Gombos, Vajdaság) egy távoli délutánt juttat eszembe a hetvenes évekből. Szemtől szemben, két szépreményű ifjú teregette kártyáit, próbálgatta szerepeit, ismételte vágyait. Az idő homokvihara rendet teremtett: az újabb találkozást láthatatlan belső törvények igazgatják.*

**Cseke Gábor:**  
**SZÉLCSEND, NÉMASÁG**

A faggatózás mindhiába.  
Hallgat a kor. Súlyos titka van.  
Nem bízza ránk. Hiába kérjük.  
Rimánkodásunk céltalan.  
  
Még mondanám hogy mint s mivégett.  
A néma csönd ma földsüket.  
Megállott volna a planéta?  
Szélcsendbe fúló örület  
  
fut körbe rajta mint a járvány  
betöltve mindenegy zugot.  
A csönd halálát még kívánnám.  
Perelni az éggel fogok

mely úgy borítja ránk fedőjét  
hogy hangunk el ne érje őt.  
S amíg sorsunkkal nyugölödünk  
feledve a jövő időt

pulzusom mérem furcsa mámor  
hulláma lüktet vergődik bennem  
nehézkes mint egy búcsúsóhaj  
tünékeny jég hűlő kezemben

**Füzesi Magda:**  
**LÁZADÁS**

Átlátok rajtad:  
kemény vagy,  
piperkőc,  
üresfejű, léha.  
De megvallom, nélküled  
hidegek lennének  
az éjszakák...  
Tudom, bármikor felcserélnél  
egy olyan társsal,  
aki  
kint is, bent is  
nagyobb rendet tart  
maga körül,  
hiszen én  
eltévedek olykor  
a magam építette  
labirintus  
zegzugaiban –  
mondtam az ablaküvegnek,  
és lemostam róla  
a csábító tél  
kormos csókjait...

*Füzesi Magda (sz. 1952, Nagybereg, Ukrajna) egy délelőttre, pár órára mutatkozott meg előttem először és ki tudja? utoljára? Versei gyökeret vertek bennem, makacs gyomok a virág-ágásban. Azóta tanakodom: mitől oly csalhatatlan, mint mindenki, aki átlát a kormos üvegen?*

**Cseke Gábor:**  
**ALKU**

csupa pára  
kövér könnyek  
gördülnek le  
rajtad végig  
lábam elé  
a sírás mit sem ér  
ragyogj hát rám  
engedd át a fényt  
tág folyosó a huzatot  
kössünk alkut ne bántsuk  
csak nézzük egymást  
mintha először  
kábán hitetlenül  
hogyan egyik is túléli a másikat

úgy ráncosodunk már  
szutykosodunk mint  
égen a felhő  
lelkünkbe égetve a némaság arca  
a szürke látszat

**Oláh István:**  
**MENEDÉK**

Megcsodáltam a kőzeteket,  
kővirágot, a kővermeket,  
kokojzát, kokojzapálinkát – eleget,  
medvenyomot, nem keveset.

Ó, a pásztorszállás! Ne mondja,  
csak mutassa, mi lóg ott?  
Bárány bendője, gumicsizma,  
melyikből csinálják az oltót?

És a tanya! Milyen póri,  
le tudná a városba tolni?  
Megfizetem. Az erdő milyen nemes,  
amikor ilyen vörhenyes.

A Kiscsúcs, a Nagycsúcs mögött  
semmi se volt soha.  
Baktatok és fütyörések,  
ereszkedem, de nincs hova.

*Oláh István (sz. 1944, Marosvásárhely) lelki testvérem, sorstársam egy hamis világ bukásának romjainál. Mintha ugyanabban a lövészárookban, ugyanazt a komiszkenyeret fogyasztottuk volna, anélkül, hogy tudnánk. A keserű falatokat zokszó nélkül lenyeltük, most pedig itt állunk szorongva a Parnasszus lábánál, gazzal felvert ösvényen bódorogva.*

**Cseke Gábor:**  
**NINCS MENEDÉK**

Eltévedni oly emberi  
mily végtelen a tengeri-  
föld hullámozása elárul  
hiába csörtetsz az üldöződ hátul

tapod utánad tudja  
neked csak ennyire futja  
kivár míg összeroskadsz  
s már nem is válaszolhatsz

pedig a világ csupa kérdés  
tisztuló sebből a vérzés  
dől elő lüktet megalszik  
benne a múltó élet vall szint

hegyekbe venném be magam  
ahol mindennek célja van  
pedig sehol egy menedék  
csak elveszejtő magas ég



**Balla D. Károly:**  
**SÁMÁNOK, VADÁSZOK, VALAKIK**

Megásva már a hosszú lövészárók –  
miféle vadászat lesz holnap itt?  
A tölgyes elveszíti ágait  
és elkoszlanak a régi morálok.

Jártál már ott, ahol a csend lapít  
és megfoghatnak sámánon az átok?  
Az ércet elhagyják a karátok  
és hűlt helyükre férkőznek Valakik.

Foltjáról így szakad le a feslett ég,  
így ürül ki szent dolgok magva.  
Ha felfeszülni ennyi ok nem elég,

a buzgók otthagynak magadra,  
s hiszik: az a dolgok ősi rendje,  
ha rávigyorogsz a happy endre.

(1997)

*Balla D. Károly (sz. 1957, Ungvár, Ukrajna) végvári társam egy olyan világban, ahol a babérok helyett igazából inkább csak bogáncsok teremnek, s az abból font koszorúkat leginkább a szamarak becsülik; ők szívesen elmajszolnak mindent, ami eléjük kerül, mi pedig szorongva csodáljuk és irigyeljük őket...*

**Cseke Gábor:**  
**MINDENEK ÉS SENKIK**

jól beástuk magunkat mintha fákat  
ültettünk volna el a letarolt hegyen  
csakhogy mi sosem is hajtunk ágat  
pusztulásunk maga a győzelem

volnánk mindenek senkik ellenében  
bősz büszkeségünk már-már égig ér  
ki hajlandó megélni vízen és kenyéren  
hát ilyen olcsó lett a honfivér?

földhöz tapadva makacsul elvadultan  
kószál szívünk beomlott alagútban  
amelyből könnyű kék füst száll elő

hajnali köd az őszi folyóparton  
mögötte a láthatatlan sereg kitartón  
nyomul és eltipor a megnyergelt idő

**Bágyoni Szabó István:**  
**SZÉKELY KATONÁK IRAKBAN**

*(Akár Kőrösi Csoma is írhatta volna)*

Iraki hős lesz majd a bátyám  
Csillag fog villogni egyenkabátján  
Bár históriában gyengén kezdte  
Urukra nem lesz emlékez'te  
Mesélni fogjuk mégis: hogy volt így volt  
Követik majd olajos kígyók  
Álmában mintha szőnyege szélén  
Ülnénk és rovásírásban beszélénk  
Odafordulnának lengyelhez tóthoz  
Amíg Aladdin jeges joghurtot hoz  
De hogy otthon közben nőjön a Kárpátok  
Szórunk rá röptünkben arab homokot  
És szerelmes átkot  
Az első bevetésben  
(Ékírás-betűvetésben)  
Tudom bátyám erre egy kabáttal még rátesz:  
Hadd csapkodja nevét Tigris s Eufrátesz

*Bágyoni Szabó István (sz. 1941, Bágyon, Kolozs m.) a merész hevületű, lobogó hajú költő volt s maradt a bolyban, amikor a szavak általi elkárhozásra adtuk a fejünket. Az idő többszörösen átlépett rajtunk, a hevület megmaradt. Távolról, búcsúzó lélekkel figyeljük egymás maradék rezdüléseit.*

**Cseke Gábor:**  
**IRAKI KATONÁK A TARSÁGON**

*(Akár én is írhattam volna)*

iraki fiúk derék katonák  
érkeznek hozzánk a tengeren át  
kontingens jön kontingens után  
állig fegyverben késő délután  
revansot venni lám milyen lehet  
a hengerművű emlékezet  
itt hol az erdők meg a patakok  
kiváncsi szemük hiába kutat ott  
előttük a Nagy Erdélyi Tarság  
nép nyelvén szólva méginkább: szarság

ahol minden pusztá kopasz sima  
hegyhát a domb a völgy a koponya  
kellett ez nektek iraki fiúk?  
hallgat a gerle nem jósol a kakukk  
mit fogtok mesélni majd e tájról  
a büszke Kárpátok tar vonulatáról  
melynek tövén szikla porlik csendben  
maroknyi székelhez illő ütemben  
ódát ha írátok abban vajon mi lenne  
ha nem az elhagyott otthon kínzó szerelme?

**Dsida Jenő:**  
**MENNI KELLENE HÁZRÓL HÁZRA**

Nem így kellene hűvös, árnyas  
szobából, kényelmes íróasztal  
mellől szólani hozzátok, jól  
tudom. Menni kellene házról  
házra, városról városra, mint  
egy izzadt, fáradt, fanatikus  
csavargó. Csak két égő szememet,  
szakadozott ruhámat, porlepett  
bocskoromat hívni bizonyságul  
a szeretet nagy igazsága mellé. –  
És rekedt hangon, félig sírva,  
kiabálni minden ablak alatt:  
Szakadt lelket foltozni, foltozni!  
tört szíveket drótozni, drótozni!

(1930)

*Dsida Jenő (sz. 1907, Szatmárnémeti – mh. 1938, Kvár) a fiatalon kihunyó jelenések üstököse-  
ként éppen csak átsuhan egemen: előbb tudtam meg, hogy a ház, amelyben utolsó éveit élte,  
azonos háború utáni gyermekkorom kényszerűségeivel. Nagy sokára, jóval később jutott  
költészetéből is némi morzsa eklektikus műhelyasztalomra.*

**Cseke Gábor:**  
**HÁZALNI TILOS**

napok és hetek sőt hónapok de bizony  
évek óta járom az utat  
kaputól kapuig azt hittem valamikor  
a vándor becsben áll majd mert viszi a hírt  
északról délre nyugatról keletre ahogy a szelek  
a magvakat ide-oda sodorják  
jó talajra rossz talajra talán kikél  
de a kapukon túl odabent reszkető  
félelem lakik millió emberarcot öltve s már nem is  
tudom a nehezen megnyíló kapukon  
belül vannak-e többen avagy az utcán  
nyüzsgünk túl sokan pedig már  
minden sarkon virít a tiltás:  
házalni szigorúan tilos!

**Ladik Katalin:**  
**KINEK VAN FÜLE HOZZÁ**

„Akinek lelkében nincs rend,  
Nem lehet rendben az ő birodalma sem.”  
mondta de nem szólt semmit a túlvilági életről,  
hiszen a célon túllőni igen könnyű,  
de nehéz állhatatosan a középben maradni.

Aki a friss levegőt szívja,  
boldog és nem kíván tiszteletet.

Mint szem helyén zsák,  
a párolgó háztetőn  
elhagyott hangszer, amely mindent tud,  
a friss levegőt szívja  
jégesőben, mint kiverő kutya,  
mert nem akar az arany középúton maradni.

Lelke helyén  
párolgó háztető,  
elázott hangszer, amely mindent tud,  
és hallhatja, kinek van füle hozzá.

*Ladik Katalin (sz. 1942, Újvidék) valamikor azzal lopta be magát a tudatomba, hogy színésznő  
lévén, versmondás közben nem csupán lelki valójában mutatta meg szíves-örömet önmagát.  
Igaz, produkcióját sose láthattam, s ma már mintha múltóban lenne varázsa, de felzaklatott  
verseivel, s kínzó rébuszaival mintha mindegyre üzenné: hol kések az éji homályban?*

**Cseke Gábor:**  
**SÜKET FÜLEK**

lelkemet hallgatom uramisten  
mennyi dallam szorult belé  
hogyan lehetne mindet kicsalogatni  
csigabiga gyere ki alapon tejet vaját kapsz ígéretéssel

honnan ez a sok nyüszítő hang  
és ki az aki sorba rakja  
megállapítja a rendet a ritmust  
a fel-felharsanó majd olykor elhaló dübörgést

szóljatok bongjátok zsongjátok csak  
izgatott lelkem zümmögő méhei  
a vattás éjszakában  
mely beültetve éberen is süket fülekkel

én muzsikám  
kegyvesztett árva fanfár  
a néptelen promenádon

**Markó Béla:**  
**INVOKÁCIÓ AZ ÁLOMHOZ**

Csillag fuldoklik fényében,  
sündisznó járkál a kertben,  
s én alszom egy fényképkeretben,  
nem néz rám senki, se asszony, se férfi,  
sietnek mind: a vonatot el kell érni,  
a jövőt nem szabad lekésni,  
öltözik már a kislány, a kislány,  
s hiába kérem, kisfiam, tekints rám,  
hiába szólok, kislányom, rám is gondolj,  
jőjj vissza hozzám felnőttkorodból,  
mert rám csukódik már az ajtó,  
s én maradok, üveg alatt mosolygó  
por, papír, elmúlás,  
éjszakai száraz megfúlás,  
ahogy a tüdőből kimegy a levegő,  
s helyébe nem a víz: a semmi jó,  
képzelet, drága képzelet,  
miért hagytál el engemet?  
hogyan nem látom már, csak ami látható,  
s ami előre megjósolható,  
hagyjál kilépni enyéim közül,  
sündisznóként járni a ház körül,  
benézni ablaknál álló magamra, értetlenül figyelni saját szavamra,  
várni, hogy leszálljon az éjszaka,  
szétáradjon a csillagok szaga,  
valami fényes illat  
belengje álmainkat,  
adj nekem hazát, képzelet,  
annak testében, akit szeretek,  
lehessek ott, hol nem vagyok,  
menjek el, s higgyem: maradok,  
legyen hazám egy nevetés,  
egy könyv, egy függönylebbenés,  
ünneplők maradék bora,  
vagy egy vers utolsó sora,  
de nem lehet! most már nem lehet!  
elhagytál engem, képzelet,  
s éjszaka csak azt álmodom,  
amit megmutat nappalom,  
vágyaimban is én leszek  
már mindig, se sündisznó, se fellegek,  
se csillag, se eső, se mező,  
magam elől rejtezkedő,  
hátról szemlélném testemet,  
ahogy sietve elmegyek,  
nehéz bőröndöt cipelek,

sürgetek asszonyt, gyermeket,  
de nem lehet! most már nem lehet!  
miért hagytál el, képzelet?  
és most is miért engeded,  
hogymások elképzelenek,  
közömbösek, idegenek?  
már képzelődni nem tudok,  
s ha majd egy ajtót mégis becsukok,  
ha majd a lépcsőn lefutok,  
ha majd a fényre kijutok,  
odabent giccses képkeretben,  
bomló ezüsttel fénykép-szememben,  
gyötörhetetlen, kínozzhatatlan  
arccal egy elévült gondolatban,  
egy mégis pótolhatatlan  
legeslegutolsó mondatban  
lakom majd:  
miért hagytál el minket, képzelet?

*Markó Béla (sz. 1951, Kézdivásárhely) olyasféle utat jár be, mint a koldus és a királyfi, akik egymással helyet és szerepet cseréltek. A politikussá előretolt Markóban éjjelente olykor szívettépően felsír a kussoló költő, de ezt senki se tudja, én is csak elképzelem, mint olyan, aki ha nehezen is, megtalálta a visszavezető utat.*

**Cseke Gábor:**  
**MI FŐ AZ ÁLOMFAZÉKBAN?**

csillag kaptat sosem baktat az égre fel  
nem is surran mi tenger fényt benyel  
egy hosszú téli éjszaka  
érezitek? ez a csók szaga  
ez meg a vágyé ami áthat  
gyermeket aggot elnyűtt anyákat  
álmot látva a lehunyt szem mögött  
táncoló hitvány ördögök  
lepik el a gondolat mezejét  
mindenünk megvan szanaszét  
szórva mintha fáradt mulatságról jöve  
rongyait a lélek undorral levetkőzte  
s e kusza göncök halmát valaki  
se szó se beszéd a tűzre veti  
de nem csak úgy mintha rőzse lenne  
egy nagy fazékba dobja kavarja s benne  
megtaláljuk mi nappal ráncragadt  
rezdülő lelkünkhöz bogáncsként tapadt  
agyunkban szutyokként kicsapódott  
kevés arzént némi klórt s valamennyi jódot  
és annyi mást és még annál is többet

főhet a fejük a rusnya ördögöknek  
akik e mindent bőszen kavargatják  
titkaink zsebét átkutatják  
varázsszavakat duruzsolnak egyre  
belezavarodtunk már az egyszeregybe  
amit a nappal szelíden bevilágít  
rettentőn összekuszálja ez a világ itt  
mely csak rotyog csak úgy fő az álmofazékban  
a fazék alján csupa ázalék van  
szétfőtt a jó s a rossz összevegyülvén  
megszűnt a tiltás elillant a törvény  
s életed mint egyetlen nagy hordó lőre  
öl és butít igyad csak nyakra főre



**Vári Attila:**  
**VERŐ FÉNY**

A verőfénynek  
árnyék a salakja.  
Tükörre hull,  
sugarát visszaadja,  
de nő az árnyék,  
hízik, mint az éjjel,  
halálomat gyűjtöm  
minden telő évvel.

Ragyogni születtem,  
tükröm minden versem.  
A Napot mímeltem,  
fénnel feleseltem.  
De árnyékom kellett,  
így mérhettek mások,  
pedig sorsom teljes:  
fényből rakott átok.

*Vári Attila (sz. 1946, Sáromberke) titkolt irigye voltam valamikor, legénykorunkban. Nem fért a fejembe, hogy tudott valaki tizenéves fejjel összefüggő, vérbeli kisregényt írni? Később váratlanul versre (is) váltott, majd egyszer nagyon megbántottam. Lehet, ő elfeledte azóta; nekem nem sikerült.*

**Cseke Gábor:**  
**ÁRNYAK SIMOGATÁSA**

lombok fényárnya alá  
hengeredőben  
ragyogással telítve  
régmúlt időben  
mintha a plen air  
divatja múlna  
szorongó lelkem  
mélyén lapulva  
rámtörnek ellepnek  
a surranó árnyak  
s amíg ellenállok  
bármit kitalálnak  
csak úgy lehessen  
hogy szégyen ne essék  
borzongok itt minden  
csupa kötelesség

**Fábián Sándor:**  
**AHOL ÉN VOLTAM**

Ahol én voltam, Ők nem voltak ott.  
Ahol „meghívott” nagy ritkán vagyok  
ott kísértének. Immár mind NAGYOK.

Ahol én voltam, Ők nem voltak ott.  
(Laza bányák, beomlós járatok,  
patkány-alagút, másszon a doki:  
omlasközépben él még valaki?)  
Közültek senki. Hisz minden elmentek  
keréken jönnek, minket nem felednek,  
s „kerékbe törnek”, ha nem rendezgetnek.

Ahol én voltam, Ők nem voltak ott.  
(A kezelőmben két roncsolt halott.  
„Vonat volt elvtárs, érti az okot?!”  
Mondhattam volna: rossz láncszalagok)  
Senki innen az „Ők” szót ne vállalja,  
mi itt támaszkodunk talajra.

E talajról Ők mind kiszaladtak.  
„Jurop”-útjaik kocsiján: lakk, lakk, lakk...  
Jó ismerősök, barátok, fiam.  
Hogy is írjam le? Rokonszenvesek  
éles soraim ellenére  
mindannyian.

És mégis:  
ahol én voltam, Ők nem voltak ott.  
S ahol minden Ők, ott én nem vagyok.

*Fábián Sándor (sz. 1937, Nagyszalonta), aki orvosi köpenyéből soha sem tudott kibújni, a rámért terheket veszi időről időre számba, velük próbál maga előtt elszámolni. E számadásban, úgy érzem, nekem is ott a helyem és felelősségem.*

**Cseke Gábor:**  
**AHOL ÉN NEM VOLTAM**

sok helyre vágytam de csak nézni ellenni  
mindent megélni és semmit se tenni  
kedvemre szeretni semmiért sem felelni

tudom badarság pedig be jó lett volna  
esélyem odalett és lemaradtam róla  
mint hordár a vonatról ki olykor integet  
ki látott még egy ilyen szomorú kezét  
madárként vergődik jó messzire szállna  
de a helyes irányt soha nem találja

ahol én nem voltam roppant tömeg időzött  
hűségben éltem amikor mindenki nőzött  
semmit se tettem de annyira vágytam a mindent  
hitetlen voltam gyanítva titkon az istent  
hogy van néhány ravasz húzása amiből látszik  
ki a hű tanítvány s ki az ki színházat játszik

tisztul az ég:  
a felhő mögül ahogy a vallató nap előjön  
úgy csukódik rám életem mint egy börtön

**Sulyok Vince:**  
**SZÁMVETÉS BUJDOSÁSBAN**

Holdfényben elúszó gátak felé tartok  
fehér lobogással felhők kavarnak  
fák zúgnak a szélben s bátran csak az apró  
otthonok állnak az éji dagálytól  
málló zuhogó hús partok mentén – –

Csak menni a szélben az őszben az éjben  
menekülve a töprengéstől a kintől  
lépkedni előre a céltalan úton  
melynél csak az élet ha céltalanabb – –

Idegen vizeken szikrázik a holdfény  
haza semmilyen út nem visz soha tán  
értelme mi volna a balga reménynek  
lila gombák nyílnak holnap az égen  
haza semmilyen út nem visz soha már – –

*Oslo, 1961. szeptember 28.*

*Sulyok Vince (sz. 1932, Ménfő) ötvenhatos diákfellépése miatt rövid kitérők után meg se állt Norvégiáig, a fjordok világáig, ahol második otthonra talált. Hálából örök hűséget fogadott neki, miközben ma is siratja ama elvesztett régít.*

**Cseke Gábor:**  
**A BUJDOSÓ SZORONGÁSA**

mindegy hogy merre járok tudom hogy tévedés  
aki rossz útra lépett annak mindez kevés  
a kergetőzés végén már csak az űzött lohol  
talán még utoléri dúlt esze valahol

tengerbe nézni mélyen hullámok tört falán  
rodostót képzel lelkem sorsom vakablakán  
pedig csak a menekvő futás volt a cél  
ki tegnap jól elfutott ha nehezen is de él

megvalljuk vétkeinket de a sziklák tövében  
felhabzik a szorongás a megbánás a szégyen  
a hullám olykor átcsap a mólón és rettenet  
szorítja sóvárgó de már halott szívemet

**Éltes Enikő:**  
**VONATOK**

vonatok robognak el a sötétben  
párhuzamos síneken egymás mellett  
mint a nő és a férfi szerelme  
csak néhány pillanatra erősítik egymás fényét  
csak néhány pillanatig közös a hang  
aztán már csak az emlék marad  
egy életen át-átrobogó vonatok sajgó emléke  
egy távoli ködbe vesző fűtty  
ahogy körberohanja a tájat  
s szállna a mellette elrobogó vonat után  
hiába más az irány  
csak álmodjuk hogy a szerelem madár  
pedig vonat az életünket utasként  
ismeretlen tájakon szüntelen sikításként  
utaztató vonat már jó előre aláigazított síneken  
hát ezért nem tudom minek nevezzem  
hogy fényed mintha örökre erősíti fényemet  
hangod követ mintha végtelenbe szabadságba  
eltévedtek vonataink vagy csak kiszálltunk észrevétlen  
az állomáson vizet inni  
arcot mosni friss levegőt szívni  
és ottfelejtettük magunk  
mint friss víz és levegő előtt  
sem inni sem mély lélegzetet venni nem merünk  
nehogy kifogyjunk egymásból  
a kötélnyi dalból  
melyen mégis csak egyensúlyozunk  
hiszen az élet lényege a mozgás  
ha már elmentek vonataink nélkülünk  
nem tudjuk merre hova  
talán nem is tudjuk meg soha

*Éltes Enikő (sz. 1968, Tusnád) sok-sok egyéb mellett tanítványom, barátom, segédem, szellemi bajtársam... Ennyi minőség végeredménye az élettel mérhető. Az élet pedig, akár egy furcsa románc, örök feleselésben csak a párhuzamosságoknak kedvez igazán.*

**Cseke Gábor:**  
**MOST A JOBB MOST A BAL LÁB**

te is leszálltál én is leszálltam  
tudtuk hogy egyszer ránkzuhan a minden  
de csak szaporáztuk halálraváltan  
ketten vagyunk két eltévedt isten

bennünk a teremtés vágya mámoren  
szigorúan ellenőrzött vonattá csökkent  
nem is tudjuk hogy istenek vagyunk  
két elodázott érkezés között

most a jobb most a bal láb jön menetelünk  
lakatlan ez a szédítő tájék  
mélybe kanyarodó életünk fölött  
kitartó kékes éji árnyék

eltévedtünk pedig út innen mindenhová vezet  
te is tudod én is melyik volna a jó  
hegyekbe csöppent istenek  
akikért nem indul mentőexpedíció

**Utassy József:**  
**MAJD ÖSSZEOMLOK**

Majd összeomlok szótlánul  
gyaloglás közben a járdán,  
jön egy buldog, és megszagol,  
mellém ül, vigyáz rám.

Körülállnak öten-hatan,  
úgy néznek rám, mintha tóba.  
Telefonál valaki a  
hullaszállítóba.

A hölgy, a buldogos asszony  
lefogja két szemem, reszket.  
Repülőgép árnya vet rám  
suhanó keresztet.

Futva megjön a rendőr is,  
oszlát rögtön, teszi dolgát,  
valahonnan előkerül  
egy Új Magyarország,

és letakar vele, beföd.  
Arca nem árul semmit.  
Mellém feketül egy furgon:  
rám csukják a tepsit.

*Utassy József (sz. 1941, Ózd) olyan számomra, mint egy halálát túlélte Petőfi. Kifelé lobogó lázadása az idő teltével önmaga ellen fordult, a megváltani szándékozott világ kijátszott bennünket, de arra is ráébresztett, hogy az egyén csakis saját magát képes megváltani. De az se semmi...*

**Cseke Gábor:**  
**HAPTÁKBAN ÁLLVA ELZUHANNI**

éjjeli őrsegen félálomban valamikor  
azon merengtem:  
puskámra dőlve silbakol  
a túlvilág felettem

s én tisztelgek mintha parancsnokom  
ütött volna rajtam  
haptákba állok s dől belőlem  
panasz helyett a dallam

átlátott rajtam jól tudta ő  
a posztban csak testem áll  
hagyta szökni a lelkemet  
bár menekülni kár

halálom volt és éltem is  
barátom nőm apám  
három kísértő gyermekem  
majd minden éjszakán  
  
haptákban állva dőlni el  
így edzem én magam  
őrségemen míg a hajnal inge  
rámvizül hangtalan



**Paizs Tibor:**  
**AZ ASSZONY ELJÖVETELE**

Szépek derengő rémeként,  
feszület sikoly-árnyaként,  
ahogy a fűben felzokog  
a sarló érv, a sarló ok,  
gyapotpuha fondorlatok  
érveként a szűnő napnak  
haragvó eget kavarnak,  
idéznek gyökér életet,  
sárkányölő beléndeket,  
lángsejtelmükkel éjszakát,  
léptet egy béna téren át.  
A részrehajló száanalom  
egeket hívó fájdalom,  
mint a hideg önző heve,  
bikacsők vérző érdeme.

Jön hangos, nevető sirámmal,  
nappalból fércelt éjszakával,  
mint hatalomtól sújtott kába,  
lécben a fűrészkokogása,  
simulón, mint szűz barka selyme,  
kancák felhabzó gerjedelme.

Ellép fölötted s alád terül,  
kimerít, miközben elmerül,  
mint árapály apad, dagad,  
hol egybe áll, hol széthasad.

Úgy lép az asszony életedbe,  
lábát nem látja küszöböd,  
kettős arcát ha rád emelte  
átkozod érte s köszönöd.

*Paizs Tibor (sz. 1946, Magyarpalatka) szememben ma is szinte gyermek, illetve már majdnem felnőtt; így maradt meg jó emlékezetemben, ahogy egy könyvüzleti pult mögül jelentősegteljesen integet felém. Javára billen a mérleg: nem csak írt, de árult is könyvet. S csak azután döntött az írás mellett.*

**Cseke Gábor:**  
**AZ ASSZONY TÁVOZÁSA**

felébredszen az éj közepén  
nyugtalanít egy költemény  
magad mellett üres az ágy  
hol az a vers feszít a vágy  
páros életed elszelelt

mikor a lelked énekelt  
s a dalban minden benne volt  
szorongó szívedben a hold  
mind nehezebben kelt fel és  
ki-kimaradó érverés  
görbéjét rögzíti a tű  
egyedül marad aki hű  
tévedéseit nem leli  
életkedvét bár színleli  
az ágyból megszökött a tűz  
mely minden reményt tovaűz

elment az asszony míg az éj kitartott  
itthagyt nekem egy élenincs fakardot  
fegyvernek gyöngé emléknek sajgó  
rámcsukódott a pinceajtó  
a doh szagát azóta is érzem  
így élek vizen és penészen

volt nincs a szoba melege  
merre járhat most remeg-e  
utána mennél nincs hova  
lettél a magad ostora

szíjként csattogsz sebre sebet  
osztogatsz nem is keveset  
eltűnt az asszony s ittmaradt  
fél pár kesztyű s egy félkalap

**Balázs Tibor:**  
**ELÉGIA EGY KIÁLTÁSÉRT**

Itt benn  
a csend,  
ott kinn  
a szél,  
ami leend  
vagy lenni  
vél  
egyszerre  
mind  
játszik  
veled,  
míg tagadod  
vagy elhiszed.

Felel  
a csend,  
kérdez  
a szél,  
ki voltál  
és  
hová levél,  
kezem  
árnyéka  
körbejár,  
nekem árnyék,  
neked  
madár.

Integetek,  
már nem  
velem  
csap föl a  
láng a szigeten,  
de a gályáról  
leszakadt  
kiáltás az  
enyém maradt.

Fölmondja  
mind:  
a szél,  
a csend,  
s nem tudom  
volt  
vagy eljövend.

*Balázs Tibor (sz. 1958, Aranyosgyéres) tanítványként húzott el életem egén, első verseskötetének dedikációját hagyva maga után 1987-ben: „azki annyit istápola és közölt vala süvölvénykoromban, hogy sirályokat lehetett fogatni velem”. Sirálykedvű lobbanékonyságát őrzöm elégiájában.*

**Cseke Gábor:**  
**HIMNUSZ A HALLGATÁSÉRT**

kintről  
a zaj  
zsörtől  
rikolt  
halna  
ki él  
rémül  
a holt  
szívén míg  
megterem  
a félelem  
  
lapul  
a táj  
kushad  
pirul  
hajnalba  
vész  
alkonyba  
fúl  
tobzódik a  
hangorgia  
  
a béke  
sose  
oly erős  
mint testvére  
a rámenős  
ünneplő  
harsány  
diadal  
himnuszba  
oltott  
bősz ricsaj  
  
a kályha-  
sutban  
hallgatótag  
gubbasztok  
mint egy  
balga tag...

**Ambrus Lajos:**  
**VIRRASZT**

A szabadság konok és rejtőző,  
az égi váron ezüstlakat és sok  
könnyező csillag, a földön  
zsarnok csend fényes birodalma.

Őrangyal oszt ki félórányi álmot,  
rácsos éjben szabadul a vágy,  
halkan sóhajt Isten riadt népe.  
Haza vagy te, hol vérzenek a fák?

Jajból áll a pillanatnyi rend,  
rabságban szép csak az emlék,  
a gyomrod mar, szédülsz belé,  
rövid a vers, arasznyi az élet.

*Ambrus Lajos (sz. 1941, Korond) egy velem együtt süllyedő, századnyi kontinens immár örökre hazanéző, korondi gubernátora, krónikása és lélekké váló emlékezete. Napfényre vergődni vágyó népe bizalmasaként szólít meg időről időre...*

**Cseke Gábor:**  
**ÁLMATLANUL**

sajgó már-már szétpattanó szemmel  
nézem az éjen túli semmit  
mely oly tömött mint egy tavalyi kazal  
csak nyárillata nincsen sehol

egy kósza gond szívemre lépett és  
nincs már se álom se könnyed szender  
se tűnődés nélküli lebegés  
a dolgok fölött mindegyre csak alant

ily hosszú éjszakát soha soha  
senkinek derengő lusta hajnal  
motyog fülembe s egy gondolatot morzsol  
hosszan sustorgó száraz diólevelet

**Kacsó Sándor:**  
**Ó, ÁLDOTT LUSTASÁG!**

Gyermek vagyok. Vagy nem is – siheder,  
Ki a padláson szénában hever.

S elégedett, mert kint eső csepeg,  
S a szénát ma már nem forgatja meg.

Áldott idő! A tetőcserepen  
Altatódalt ver az eső nekem.

Ma ábránd csak: s milyen jóleső  
Dalt vert ki akkor nékem az eső.

*Kacsó Sándor (sz. 1901, Mikháza – megh. 1984, Kolozsvár) súlyosan hangzó bölcs szavai a lírában csak egy-egy kaland erejéig rejtező ember ritka őszinteségét ébresztik föl bennem. Szeretem azt a költőt, aki Kacsó nem lehetett, mert mindig másnak kellett lennie: valami éppen fontosabbnak e határidős világban.*

**Cseke Gábor:**  
**Ó, ÁTKOZOTT HATÁRIDŐ!**

Megvénültem. De talán mégsem úgy,  
hogy nadrágomba ivódjék a húgy.

Ideges vagyok ahányszor a nap  
csúfondárosan a szemembe kap.

Átkos határidő! Szorongat és letör.  
Némán bög bennem a tántorgó ökör.

Hittem az őszben: enyém a semmi csókja.  
De ami járna, most azt is visszalopja.

**Szonda Szabolcs:**  
**MIAZFIGURA**

Átlátok a cselek résén:  
rajtam csattan most az ostor.  
Farkastorok vár rám és én  
azt hittem, csak belémkóstol.

Írnék egyre, innék másra,  
követ dobnék a tamásra.  
Kész vagyok a támadásra,  
huszonkét év számadásra.

Úztem a szerencsét – nem hajsolt engem.  
Térdre hullva kértem: adjon esélyt.  
Némák vitáztak, szavuk rendjel:  
kenyeret kérnek és mesét.

Vagyok püspök, vagyok sámán,  
s ha eltűnök szőrén-szálán,  
kihunyok az alkonyattal,  
a szomorú, halk vonattal.

*Szonda Szabolcs (sz. 1974, Sepsiszentgyörgy) töretlenül tisztelt, alaposabb kiadású jobbik énem. Összhangunkat a föltétlen tisztelet és a szerepjátszás teljes hiányának számlájára írom. Ha lehetne, szívesen bíznám rá költői adósságaim törlesztését.*

**Cseke Gábor:**  
**SZERENCSEFI**

Lehetne rosszabb is bevallom  
aláfokozni jó dolog  
az ember ott is sikert könyvel  
hol szorongató vasmarok  
tartja féken fogolyként és ebből  
kovácsol magának erényt  
nagyokat hazudik majd bevallja  
s megír egy költeményt  
majd hármát-négyet s a világ  
közömbösen halad  
hiába a királyi vadászat  
bölcsen lapul a vad  
lám ezt a hajtást is megúsza  
szíve ujjongva ver  
sorsáért nekünk kell aggódni  
akkor is vesz ha nyer

**Eörsi István:**  
**BELÉPETT A KERTI AJTÓN**

Belépett a kerti ajtón,  
aztán mégsem ment tovább,  
jelképes pillanat jött:  
bizarr csók a rácson át.

Mennyi meghitt árnyú rácsot,  
milyen bezárt kapukat  
görbített el és nyitott ki  
az a cinkos mozdulat,  
ahogy pirosan, párásan,  
pucéran, mint két falánk,  
félénk állat, összebújt a  
zúzos rácsok közt a szánk.

(1966. január 17.)

*Eörsi István (sz. 1931 – mh. 2005, Bp.) az ezredfordulón, talán mert megérezte, hogy néhány szűk esztendő alatt be kell hordania mindent, ami tanúságtétel, „felderítő utazásokat” szervezett saját maga számára a múltjába, kézírataiba, feljegyzéseibe. Így bukkant az elbukott ötvenhat hangulatát oly pontosan és érzékenyen rögzítő versdokumentumra is...*

**Cseke Gábor:**  
**EGY AJTÓ BECSAPÓDOTT**

örökké tárva-nyitva áll  
jöhetne vihar szélvész bátran  
a kerti kapu tárt karokkal  
fogadja őket otthonában

igy engedett be engem is  
virágait csodálni léptem  
a kert csikorgó ösvényein  
s egy furcsa keresztúthoz értem

mely kedvem kifelé terelvén  
a kapuhoz visszatoloncolt  
szabadon járok-kelhetek  
bennem egy ajtó becsapódott

szorongok magam foglyaként  
kapun innen és túl vigyáz  
rám az álnok történelem  
mely fölemel és megaláz



**Hizsnyai Zoltán:**  
**FRÜSTÖK A FÜSTBEN**  
**(a koksizólókemencék tetején)**

Nagy szárnyas anyák repdestek a fénynek,  
pléhketrecében tonhal csapkodott,  
bakancsom orrán nyalka jancsiszegek  
markírozták juliskás mosolyod.  
Kémény-falloszok lövellték a füstöt,  
az égbolt kéjjel ráterpeszkedett,  
és a hajnalpír már hiába küzdött –  
permetezett az utolsó kenet.  
Biz' nem a nóta, csak a szénpor szállott,  
vízhólyagtól lett lúdtalpas a láb,  
s ami volt állott, most egyre csak pállott.  
Hajszálynival sem juthattam alább.  
Körbékurbliztam hát halkonzervemet,  
s most Rád gondoltam, aki majd leszel,  
magába tunkol; kit a szakszervezet  
egy üdülésen mellettem helyez el.  
Megszolgáltam a jutalomüdülést,  
gondoltam, s vártam a pillanatot,  
a halálbagzás nyisson egy pici rést,  
amelyen hozzád felsétálhatok.  
S vártomban, bízón, sok tonna tonhalat  
elmajszolgattam; ...szárnyas anya szállt;  
már abban is csak téged láttalak.  
S hozzá emeltem a menetspirált.

*Hizsnyai Zoltán (sz. 1959, Rimaszombat) távoli ismeretlen ismerős; ahogy versel és ahogy a valóság fölé emelkedik, azzal magához emel, mint a kor szülöttét és tanúját. Lírája hiteles, öntörvényű, kedvemre való, de sokmindent biztosan nem úgy csinálnék, ahogy ő...*

**Cseke Gábor:**  
**FOJTOGATÓ RŐT KÖD**  
**(egy salakhegy tövében)**

itt csupa-csupa hűlt salak  
a vízszint s a magasság  
ne csodálkozz ha égig ér  
mindenütt ma a gázság  
titkos találka vár ránk  
már látom önmagunkat  
e durva tájhoz láncolt  
városunkat-falunkat  
nagyobbira nő a domb is  
és mi se adjuk alább

a csúcson minden csupa fény  
nézzünk szét legalább  
magunk körül, mi lett e dúlt  
dermedt világgal  
miért bántunk el oly kegyetlenül  
fűvel-fával-virággal  
miért facsarunk ki mindent  
akár egy vacak gyümölcsöt  
miért telepszik ránk a reggel  
mint fojtogató rőt köd  
a salakdomb tövéről az érdes  
világ mindegyre rámrikoltoz  
kézimunkázó lelkem agyon-  
tépázott emlékeket foldoz...

**Egyed Péter:**  
**VILLAMOSTEMETÉS**

Hol vannak azok a villamosok,  
a sárgák, vörös színűek,  
a barikádszívűek,  
a József-piacon az utolsó  
favillamos lángol,  
Valahogy ittmaradt Európából,  
oldalán golyóütötte sebekből  
pattog ki a festék;  
a fekete szemek a gránitkocka ágyon  
(egykor farkasszemek) valaha  
„a hatalom inát” lesték vágyón –  
„Rohanunk a forradalomba”.

Hajnal van, a lángtól  
illő vörös az ég,  
csattog a fa, mint az aknavetőtrombita,  
pattog a csúzos alváz, akár egy Maxim-ima.

De!... kedves Tanár Elvtárs, itt van  
az új, gondtalan alumíniumgondola,  
kimegy a líceumkombinátig,  
hol készülnek a kis szakemberek,  
az ügyesek, a csendesek.

*Egyed Péter (sz. 1954, Kolozsvár) a kiteljesedve elkomorodó, versből prózába, majd esszébe s ismét versbe bújó intellektusával üzen, hogy nincs az a matt, amiért feladni érdemes lenne a játszmát.*

**Cseke Gábor:**  
**VILLAMOSÉBRESZTÉS**

városomban amikor születtem  
már nem járt villamos  
s hittem jól van ez így  
bezzeg csilingelt másutt  
sárgán rótvörösen kéken is  
visított csöngetett kerekai csak úgy szabdalták a csönd éji szövetét  
én csak olvastam róla  
mesét verset igaz és kitalált történeteket  
álomban ültem is rajta  
elénekeltem egy-két népdalt indulót  
majd begyűjtöttem a pénzt  
mindenki adott két kézzel szórt  
apró csörgött a markomban  
mohón számolgattam – megannyi köpés

a villamos azóta utolért  
a Margithídon majd' kifektetett  
ma már félem kanyargó suhanását  
a dülöngélő robogást nehézkesen lendülő farát  
a sínek alatt lepréselt időt

villamosébresztő:  
egy-egy vagonból szükségszállás kocsmá lett  
meg játékbarlang céllövő bódé  
kávéház sorsjegyiroda nonstop trafik  
a síneket lassan begyűjtik felszaggatják  
maradnak a gödrök a zakatolás moraja  
a csikorgó fék sikítása  
szándékok málló hímpora

**Sróth Ödön:**  
**CSAPDA**

ha kedvünk támad felnézünk a kisiklásokra  
bírjuk a lábnyomok súlyát  
ahogy bepréselődik a lepergő galagonyabokorba  
  
szorozzuk a fákat a füvekkel  
osztjuk a vizekkel a harmatot  
  
kiemeljük testünket testünkből  
kifúrjuk az ég peremét  
hogyan betekintsünk a végtelenbe  
  
karcoljuk a hidakat és a síneket  
áthajolunk mint lomb a sziklán  
valójában mindent természetünk szerint teszünk  
és csak amikor kifícamodik éberségünk  
rezzenünk össze  
  
ahogy az egyenes mellé lépünk

*Sróth Ödön (sz. 1950, Nagykároly), aki Párizsig szaladt el morzsáért, majd iker-verseskönyvében megteremtette magának a költői játékhoz szükséges hálót, még adósom a Nagy Kiforrásról szóló híradással, melynek egyik elképzelhető első sorát már megírta: „A távcsőben hús-vér vadkan...”*

**Cseke Gábor:**  
**KIFUTÓPÁLYA**

mielőtt nekiszaladnánk  
a széles távolba vesző betonsávnak  
amelyen csak előre előre előre  
visz az út  
  
nézzünk a szivünkbe  
pörgessük föl emlékeinket  
faggassuk ki szándékainkat és valamennyi  
hátsó gondolatunkat leplezzük le  
mielőtt mások tennék meg  
  
igenis fel fogunk repülni  
igenis messze fogunk jutni  
mert a képzelet jól működik  
és a felhajtóerőre sem lehet panasz  
  
a mélységet is ismerjük  
nem beszélve a magasságról  
repülünk  
  
a többi nem tartozik ránk

**Cseke Gábor:**  
**VEZEKLÉS**

vakon hittem hogy veszély les reám  
a hóban katona topog tova fegyver kelepel  
a kinyomott újság kötegével a fejem alatt  
egy íróasztal lapján szunnyadtam el

álmban mindenki mindenkivel harcolt  
torkomat keresve vonaglott egy dühödt marok  
aztán az az ablakon beözönlött szennyesen a hajnal  
ott talált gyáván gyötrődve: szabad vagyok

*Magamról annyit: 1941. július 29-én születtem Kolozsváron mint magyar állampolgár, és most már minden bizonnyal a XXI. században hunyom le végleg a szemem, román állampolgárként. Csíkszeredában élek (Hargita megye). A két dátum és minőség közötti űrt igyekeztem hasznosan kitölteni. Egyesek szerint sikerült.*

**Cseke Gábor:**  
**VALLATÓ ÉJSZAKA**

fásultan fekszem falraszegzett szemmel  
besüt rám egy vesébe néző higanygózlámpa  
sárga szigora vallató éjszakáim  
nyomozótisztje aki nem kérdez csak vár  
míg ki nem virrad nincs menekvés  
minden eszedbe jut mindenről hallgatsz  
de ő tudja mi megy végbe lelkedben  
milyen hullámoktól reszket meg tested  
mitől vonaglik ajkad olvas belőled  
mint egy könyvből olvassa nyomorú életedet  
mikor bűneidhez ér hosszan rád néz  
de hiszen azelőtt sem vesztett szem elől és mégis  
ettől érzed úgy igazán hogy rádszakad az ég is  
és olykor belezuhansz valami furcsa álomba  
ámulsz a visszarendeződő múltton  
ártatlan vagy és mégis  
mindent elkövettél amitől most nem  
tudsz élni hajnalig

## A Bibliát, Gabi!

Avagy mitől óv meg az akasztófahumor

Válaszol: Cseke Gábor

Kérdez: Gergely Tamás

*Páros versek vagy átírások...? Mi ez a „fontos” kötet (Cseke Gábor: Fontos versek, IJK, 2006)? Kiindulópont a versíráshoz az a felekötet, ami nem a sajátod? Vagy éppen így sajátítod ki, teszed magadévá az idegen szövegeket?*

- A kötet eredettörténete, ha tömören is, de ott áll a vállalkozás élén. Eszerint, és ezt szó szerint elhiheti az olvasó, de te is, hogy kezdetben vala a magam templomi megvilágosodása, a felismerés, hogy az a telefoncsengéses élmény nem írható meg büntetlenül, ha elhallgatom Szöcs Kálmán sokak számára még emlékezetes istenes versét, az *Istenem, telefonálj!* címűt. Így született a költői kalandot kiváltó, fatális verspár. Amitől akkor valami elégtétellel vegyes, pezsgő nyugtalanság fogott el, napokon át nem leltem a helyem, azon kapva magam, hogy mi-helyt másnak a verse kerül a kezembe, mindegyre azon spekulálok, mennyire rezonál bennem. Az addigi ártalmatlan versolvasás önkéntelenül is kihívássá vált, s mikor már három-négy újabb költő esetében is figyelemre méltó „széljegyzet” született, lassan az ötlet is körvonalazódott bennem. A kedvére szabadon, találomra böngésző ember kíváncsiságával kezdtem belefeledkezni, jobbára általam könnyen elérhető magyar költők munkáiba. Azokéba, akik a polcaimról, lapgyűjteményekből, olykor az internet révén valósággal felkínálkoztak. Tehát valójában se páros versek, se átírások, se kiindulópont, hanem egyoldalú költői párbajok. Játék, mint az áriázás a fürdőszobában. Szellemi karaoke... és még annyi minden!

*Kiket választottál... olyanokat, akikkel rokonságot érzel? Akikkel közös a sorsod? A legtöbb kisebbségben élő magyar költő, néhány magyarországi...*

- Úgy van, legtöbbjük erdélyi, de a kör az egész magyar nyelvterületet, sőt az emigrációt is érinti. „Kihívottjaim” igazából nem tudnak az ellenük elkövetett „merényletről”, és nem csak azok, akik már örök álmukat alusszák a beígért feltámadásig. Az is könnyen megtörténhet, hogy nem mindenkit lelkesít egy ilyen egyoldalú, formailag orv költői párbaj, az a mód, ahogy öntörvényű, szuverén művészi megnyilvánulásukat „leszólítom”, kapcsolatba hozom őket saját szándékaimmal, gondolataimmal. Jól tudom, ez vállalkozásom legkényesebb pontja, Achilleusz-sarka, és ha a személyiségi, a szerzői jogok oldaláról tekintjük a kérdést, az egész tulajdonképpen vitatható partizánakció. Ha viszont a költői szabadság irányából mérlegeljük a történeteket, akkor a kötet talán még jócskán belül esik e szabadság érvényességi körén. Mindezt menet közben, s többnyire inkább az ösztönös megérzés szintjén mérlegelve alakult a – végül ötven főre rúgó – szerzőgárda, beleértve e rendhagyó költői kaland kivitelezőjét. Szűrőpróbaként, egy-egy aposztrofált költőtársat azóta megajándékoztam művének „ellenversével” és eddig egyikük sem emelt kifogást. Önként adódó kérdés: miért ötven? Miért nem hatvan vagy száz? A válasz egyszerű: a játékkal tudni kellett megállni. A kötél-tánchoz hasonlítható mutatványról úgy tűnt, hogy az ötvenes szám után enyhén szólva öncélúvá válik...

*Hogyan jutottál el a kötettel éppen az Irodalmi Jelen Könyvekhez?*

- Egyszerűen. Mivel maga Böszörményi Zoltán is szerepelt az érintett költők között, még egy kezdeti szakaszban elküldtem neki a vele kapcsolatban írt „ellenverset”, s magyarázatként röviden vázoltam az ötletet. Nagy öröömre gyors és lakonikus választ kaptam küldeményemre: fantáziát lát az egészben, s ha pontot teszek a végére, kiadója számít rá. És ezzel minden ment a maga mentén...

*„Egy kósza gond szívemre lépett”... Egybeolvasva benneteket – a te szövegeid a vendég-szövegekkel, úgy tűnik, mintha alig lenne különbség, mintha mind, illetve így együtt a József Attila unokái lennétek... tévednék?*

- Ami engem illet, biztosan nem tévedsz, mert ezt az unokaságot, ha akarnám sem tudnám már levetkőzni, de nem is akarom, jól érzem magam ott fészkelni szellemisége közelében. Kedvenc szobrom különben ott ül Budapesten, az Országház mögött, úgy van, a rakpartot fürkésző, örök tűnődésbe bronzott József Attiláról van szó, s ahányszor arra járok, úgy láttam, mások is örömmel keresik föl. Ami az „együtt”-et illeti, hát abban is lehet valami, ha te így látod, és most már nem is lehet tudni, hogy ez engem vagy végső soron József Attilát igazolja.

*Nem ez az első ikerkönyved – Szonda Szabolcs egy időben közel állt hozzád... Versben felelgetek egymásnak...*

- Szabolcshoz most talán még közelebb állok, mint korábban. Egyelőre azonban prózaibb dolgokban működünk együtt. De ikerkönyvünk is lényegesen más volt a mostaninál: az mindkét oldalról vállalt tudatos, időben majdnem szimultán felelgetés. Meg ráadásnak még rejtezés is, mindenféle botcsinálta költői személyiségek bőrébe. De ha már szóba hoztad: a kaland folytatását tervezgetjük valamilyen formában...

*Románból fordítottál, ugyanaz lenne a cél – a társra találás?*

- Egyszerűen jó felfedezni, hogy annyi, tőlünk oly sokban különböző ember képes megszólítani bennünket nem kósza szavai, hanem értékteremtő önmaga által. Minden fordítás, minden továbbgondolás az érintettség okán válik fontossá – és ennek semmi köze az angol fonthoz –, elsősorban az én számomra, s ha igyekezetem sikerül, olykor talán az olvasó számára is.

*„Poharazgatok magammal” – írod egy helyütt, körülötted mindig nyüzsgés volt...*

- Erre csak úgy válaszolhatok érthetően, ha kitágítom a kiragadott idézetet, eképpen:

egy végeérhetetlen szép estélyen  
poharazgatok magammal mással  
tudom hogy minden pohártól fogy a reményem  
örökös alku kötni az elmúlással

Így talán már az is világos, hogy a szép estélyek tumultuos magánya mennyire álságos tud lenni: azt hiszed, hogy csak úgy nyüzsgönek körülötted az emberek, és kiderül, hogy nem sok közötök van egymáshoz, ha pedig úgy gondolod, hogy lakatlan sziget vagy egy társaságban, szinte biztos, hogy nagyon is szemmel tartanak...



*Vélt kalandjaidról írsz a Böszörményi-átiratodban, úgy érzed, nem az igazi életed élted?*

- Az idézett passzus a versben egy göcsörtös, gyermekkorba vesző, egykori udvarunkon álló szilvafához kötődik, s kalandos képzelgéseimnek egyetlen fő és univerzális díszlete volt. Egész életemben élénken foglalkoztattak a kalandok, s mert millió és egy körülmény, gátlás, akadályoztatás stb. miatt e vágyaimnak képtelen voltam eleget tenni, mindezt a képzelet síkjára mentettem át. Kimondottan kalandkereső kedvem vezetett el olyan emberek élettörténetét felgombolyítani, akik a maguk során képesek voltak végigvinni egy-egy valódi, élmény- és életszerű, sokszor egész életüket is felemészítő kalandot, ebből született az *Álruhában* című, Mai kalandok műfaj alá besorolt riportkönyvem, amely épp a 89-es rendszerváltás napjaiban került a könyvesboltokba a kolozsvári Dacia jóvoltából, s veszett nyoma, bár itt-ott még fellelhető, fillérekért, ilyen-olyan antikváriumokban. Nekem egyik igen kedves, bár póriasan igénytelen külsejű, könyvem... De éppúgy kalandjaim sorát gyarapítja mostani beszélgetésünk tárgya, a Fontos versek is...

*„Már rég a téves úton járva” – írod (Felvonulás)... Magadról beszélsz vagy a közösségről?*

- De hát együtt meneteltünk, nem emlékszel? Hiszen ott nagyon, de nagyon sokan voltunk! Azt, hogy ki-kí mit gondolt, amíg némán tartotta az ütemet, én nem tudhatom, bár néha összesúgtunk, jelt is adtunk egymásnak, vigyázva, hogy föl ne tűnjék éberéknek, és biztonságot, már-már védettséget nyújtott az élmény, hogy együtt vagyunk, nem vagyunk egyedül, hogy akkor mindennek így kell lennie, és éppen ez volt az egészben a nagy tévedés, maga a téves út, hogy azt hittük, ki bevallottan, ki bevallatlanul: erőnk, biztonságunk, megmaradásunk a feltétlen hűség fegyelmében lakozik.

*Hogyan magyaráznád ezt a sort: „menedék ma minden mi elmúlás” (Hűvös sivár cellában)?*

- Éppen úgy, ahogy azt érteni lehet a vers logikája szerint: mármint hogy a nemlét sok esetben nyugalmas pontot tehet az egyén gyötrődéseire. De a versnek van egy utolsó sora is, ami nélkül az előzmények nem értelmezhetők: „és nincsen ennél nagyobb álmítás”.

*Mintha maga a közösség közösségként is pusztulásra ítéltetett volna: „vitorlabontás közben feltámadt a szél / kezünkől kitépett vásznat kötele” (A vihar utasai)... Így érzed? Közel húsz évvel a diktatúra megdöntése után is így érzed?*

- A valamikori közösségek már nem azok, új közösségek pedig nem léteznek. Érdekcsoportok, falkák vannak. A diktatúra megdöntése pedig, úgy látom és tudom, nem az igazi közösségek létrejöttét tűzte divatosan meglyuggatott lobogójára, csupán csak annyit: *elég volt, így nem mehet tovább!* De hogy és mint legyen? Arról egy szó se esik. Elég csak körbenézni... Mit tudunk ma magunkból, ellensúlyként hozzáadni a jelenlegi káoszhoz, értékválsághoz? Sok esetben csak a magunk zűrzavarát...

*Én úgy tudtam, az erdélyi közösségi ember, te meg ezt írod: „Az ember csak önmagában bízhat” (Hűvös sivár cellában). Elkurvult volna a székel?*

- Nézd, én a székel(ek)ről így egy pillanatig sem fogalmaznék, s nem csak azért, mert az utóbbi években közöttük élek, elfogadták idegenségemet, másságomat. Tisztelem őket érték-elvű hagyományaikért. Nem borulunk ugyan egymás nyakába, de legalább nem keserítjük egymás életét, és ez manapság nagy szó. Tény viszont, hogy egész életem a tisztességbe és igaz eszményekbe vetett hitem megcsalátása, kiforgatása és jégre vitele jegyében telt el,

amiben az én kezem is jócskán benne van, ehhez azonban nem elsősorban a székelyek szolgáltatták a fő muníciót. És itt megint megkérlek, hogy kontextusban értelmezd szavaimat. Ama versbeli cellában pontosan így fogalmazok: „az ember már csak önmagában bízhat / bár csalódások így is érhetik...” A hangsúly tehát azon van, hogy az ember már önmagában sem bízhat, erre kell igazából rádöbbenni...

*Fennkölt és póri keveredik legjobb verseidben. Például: „előttük a Nagy Erdélyi Tarság / Nép nyelvén szólva méginkább: szarság” (Iraki katonák a Tarságon)*

- A nem éppen szalonképes szójáték szinte magától kínálkozott fel, kár lett volna földön heverni hagyni. Meg aztán, kijózanítóként kell néha egy-egy keresetlen otrombaság, mely ellentételezi az ember az iránti vágyát, hogy túlon túl eldobja magát. Olyan ez, mint az akasztófahumor: megóv a hamis hősiességtől és mindent az elviselhetőség, az át-, sőt a túlélhetőség fényébe von.

*Félek még megérteni is... te magad hogyan magyarázod: „pusztulásunk maga a győzelem” (Mindenek és senkik)?*

- Ez egy igen keserű, de reális helyzetdal: a nemzedékemé, azoké, akik még életben vannak belőle és egyszerűen nem hajlandók, mert nem tudják átfesteni magukat azzá, amik sose lehetnek és nem is akartak lenni. Valószínű, hogy ha rajtunk múlik, nem éppen ezt a sorsot szánjuk magunknak, mint amit megélnünk adatott, de igazából mi azokért felelünk, akiket magunk helyett tovább indítottunk, akik számára sorsot jelöltünk ki. Én úgy látom, hogy nemzedékem eltűnése-félreállítása-félreállása vagy besimulása a ma dzsungelébe valakit a győzelem mámorával ajándékoz meg – válják egészségükre!

*„Szétfőtt a jó s a rossz összevegyülván...” (Mi fő az álmofazékban?) Talán nem verseket kellene átírni, hanem új etikát írni, új Jézust találni, miért nem a Bibliát írod át, Gabi?*

- Senkit nem akarok megsérteni, nekem a Biblia igen tiszteletre méltó kultúrtörténeti tett, amit, akárcsak a jó törvényeket, és ennyiben szentírásként is elfogadom, nem átírni, nem örökösen toldozni-foldozni, rágicsálni, idézni vagy kommentálni kell, hanem egész egyszerűen – betartani.

*És akkor most átírtad „önmagad”? Nem az utolsó poémára gondolok, melyet egy Cseke Gábor-vers váltott ki belőled, hanem a kötetre... Tíz-húsz évvel korábban született szövegeid dísztelenebbek, de kevésbé keserűek voltak... melyik változat az érvényes?*

- A keserűséggel úgy van az ember, hogy az évek teltével-múltával bizonyos tapasztalatok – például: csalódások, pofonok, döbbenetek, belső leszámolások, meghasonlások stb. – lerakódnak a szervezetben, a tudat mélyén és egy idő után uralomra törnek bennünk. A velük való belső viaskodásban születnek a Fontos versek-hez hasonló szövegek. És ne feledd, a kötetnek van egy magyarázó mellékcíme is, az, hogy *Lírai tőzsde*. 49 különböző hang, másféle üzenet, tanulság van még jelen az enyéim mellett, amelyek önmagukban is mind-mind érvényesek és immanensek. Ami egyben válasz arra is, hogy „melyik változat az érvényes”. Piaccgazdaság van, nem? Hát amit éppen jobban jegyeznek – ha jegyeznek...

## **„...ettől valahogy egyre inkább költőnek érzem magam...”**

**Cseke Gábor: *Lírai tőzsde: FONTOS VERSEK. Irodalmi Jelen Könyvek, Arad. 2006.***

Miért éppen Lírai tőzsde? Tőzsdén lenni, belevetni magunkat a forgatagba, nyomon követni az áruk és értékpapírok áremelkedését illetve csökkenését, szemlélni a dinamikus ármozgást, mely váratlanul juttathat hihetetlen anyagi gazdagsághoz vagy pillanatok alatt sodorhat a csőd szélére egész vállalatokat... Ugyanilyen logikára épülnek a versenyek is, győzzön az értéke-sebb, a jobb. A versenyszellem minden területen motiválja az embereket, miért ne lenne ez így az irodalom keretein belül is? Hajdanán a költői versenyeken osztogatták a babérkoszo-rúkat a tehetséges versfaragóknak, később a tudós irodalmi társaságok hirdettek meg nem csekély pályabér fejében pályázatokat, napjainkban is egy-egy pályázati kiírás mozgósítja az alkotókat a „megmérettetésre”.

E kötet megidézi a költői versenyek játékszellemét, a tőzsde kavargó világát, megkonstruálva egy olyan nézőpontot, melyben a költemények értéket képviselnek, az írott versek mint érték-papírok... Miért olvasunk irodalmat? Mert ez is szenvedély. E kötet példája egy személyes irodalmi viszony: a vers hatása az olvasóra – és ennek az olvasói élménynek a realizációja e „gyűjtemény”.

A kortárs magyar irodalomban nem meglepő egy-egy mű parodisztikus, ironikus átírása, egy-egy adott költő stílusában való alkotás sem szokatlan jelenség. Ez esetben viszont nem az irónia vagy a parodizálás hozza létre a verset, hanem a költői versengést, feleselést megidéző szituáció megteremtése. A kötet összesen száz verset tartalmaz (komplex egység, teljesség?), vagyis ötven „megmérközést” a líra világában.

A párversekben észlelhető az a lüktetés, amelynek következtében úgy gondolom, nem az inspiráció, téma hiányából nyúl a szerző más költők verseihez, hanem mert más költők versei továbbéltek benne az élmények és a gondolatok szintjén addig, amíg ezek felszínre törhettek, válaszversekben megfogalmazódhattak.

Olyan ez a kötet, mint egy személyes antológia: „a magyar költészet tárházában lapozgatva keresem a feleselésre, kiegészítésre vagy továbbgondolásra szólító darabokat. E számomra Fontos verseknek ítélt gyűjteményből adok át kétszer ötvenet a nyilvánosságnak.” – Cseke Gábor vallomására a kötet első lapjain bukkanunk.

A kötet szerkezete is az irodalomhoz, más költők verseihez való személyes hozzászólást, viszonyulásmódot hivatott szemléltetni. A „versenyitás” alkotását elolvasva annak alapvető biografikus adatait, majd Cseke Gábor és az illető költő közötti viszonyt ismerhetjük meg, megtudhatjuk (de főleg párhuzamosan olvasva a két költeményt), hogy milyen volt a „minta/forrás”-vers asszociációs és inspirációs tere, milyen motívumok, gondolatok ragadták meg költőnket.

Az alapötlet jó, benne lenni az irodalomban, saját nyelvére átültetni korábbi versek gondolat-világának töredékeit, ez olyan, mint végigszágulni egy élménycsúszdán. Sikeres-e ez az eljárás? Mindenképpen érdekes, s ha kontextusuktól függetlenül olvasnánk a Cseke-verseket, akkor is találnánk bennük értéket és értelmet. Mintha leigazolhatóvá tenné saját gondolatait, megmutat egy lehetséges olvasási és szövegértési módot, akár napjaink kritikai gondolkodá-sának egyik módszer-alkalmazása is lehetne.

A kötet előszavában kijelölt feleselés-magatartás uralja a verseket. Legszembeötlőbb eszköz ennek igazolására a párversek címeinek ellentétező, néha már ellentmondásos kapcsolata. Néhol azonos jelentésmezőből válogatja a szavakat, például nóta-virrasztó, hős-túlélő; máshol képiségében lesz degradálódó (képeslap-kórlap), inesztétikus, már-már vulgarizmusba hajló. A forrás-vers képeit más helyzetbe, más viszonykonstellációkba transzponálja, így azok új „életre” kelnek, áthatva egy más kor nyelvi meghatározottsága, képi értelmezhetősége által. Máskor elcsúsztatja az időzónákat, de a lírai alaphelyzetet megőrzi: Hajnal a torontói metrón – Éjfél előtt a torontói metró. Arra is akad példa, amikor egy nézőpontváltás eredményezi a replika-verset: (Ennyi maradt...) – Jéghegy te mindenünk esetében.

Kiket szólaltat-vonultat fel könyvében? Tematikájukban eléggé heterogén költeményeket válogatott egybe, emberi boldogulástól hazaszeretetig változatos a skála: talán a magány a leggyakrabban előforduló motívum. Cseke Gábor e kötetben nagyobb gyakorlatot, hozzáértést tanúsít a szabad verseiben, a forma kötetlensége a vers intellektuális szférájára irányítja a figyelmet, mintegy láncreakciót váltva ki: írás-olvasás-írás folyamatát. (Ezt persze egy kritika is folytathatja...)

Antológiának neveztem, személyes indíttatásból megszerkesztett irodalmi ízelítő a kötet ismertebb és kevésbé ismert szerzők műveiből. Kisebb spektrumú körképet nyújt az irodalomról, helyet biztosítva kisebbségi létformában élő és alkotó költőtársainak is. E körutazás jellegzetessége, hogy utolsóként önmagát szólaltatja meg, rájátszik a feleselés-szituációra: saját versének átírásával zárja a költői játszmat. Ezzel a lépéssel beleírja magát saját maga szerkesztett kötetébe, mintegy legitimálva is irodalmi pozícióját. Már kíváncsian keressük biografikus adatait: „Magamról annyit: 1941. július 29-én születtem Kolozsváron mint magyar állampolgár, és most már minden bizonnyal a XXI. században hunyom le végleg a szemem, román állampolgárként. Csíkszeredában élek (Hargita megye). A két dátum és minőség közötti űrt igyekeztem hasznosan kitölteni. Egyesek szerint sikerült.” (124. oldal)

A két záró Cseke-vers lírai alaphelyzete a múltra való reflektálás, a Vezeklésben ez egy önkéntes tevékenység, míg a Vallató éjszakában a kihallgatás kontextusa elevenedik meg. A második versben kibomlik a fenyegetettség érzése, a gyáván gyötrődés a fásult, falra néző szem képébe íródik át. Analóg képek: az álom, katona, szennyes hajnal-virradat.

Ki kompetens dönteni egy műről, arról, hogy mi a jó irodalom? Mindenekelőtt az/azok, akik kreatívan mozognak a versek szférájában, alkotók/értelmezők. A versek közötti átjárhatóság, párbeszéd egy ilyen játékhelyzetben igazán érdekesen alakulhat, a költő pedig egyre intenzívebben élheti meg az alkotás folyamatát.

***Pavelka Orsolya Petra***

## Cseke Gábor lírai tőzsdéje

Cseke Gábor legújabb verseskötetének két címe közül első ránézésre aligha lehetne eldönteni, hogy melyik áll főbb helyen. Talán a Lírai tőzsde a kötetadó főcím, a másik a Fontos versek alcímként társítható e szokatlanak tűnő költői vállalkozás értelmezéséhez. Ebben fölöttébb megerősítést nyerhet a fülszöveget „legelésző”, mert hamar rájön, hogy nem csupán költői kalandozások gyűjteményeként veheti kezébe a könyvet. Jóval több annál, hiszen Cseke a poétikai pálya grundjain mérkőzik meg, többnyire kortárs magyar pályatársaival, s írja meg magára szabott változatait. Mégpedig ötven költőről, a kötet végén saját magát is céltáblának állítva. Akár feleselő, ellenverseknek is mondhatnánk a szerinte „megdézsmált” költőktől, általa kiválasztott költeményekre írt változatokat. Amolyan feleleteknek vagy ikerverseknek, az immár klasszikus és a kortárs költők mondolataira – akarom mondani módozatoknak, amire csak olyan kaliberű, a poétai mezőn igencsak járatos míves költő képes, mint Cseke Gábor. A válaszversek bizonyosságai annak, hogy a költészet bármely vértézetében igen jól érzi magát, s akár visszavágásra is provokálhat. Kicsalhatja fedezékéből kiszemelt „áldozatát”. Előnyére szolgál, hogy sokakkal közölük baráti, sorstársi kapcsolatot ápol(t), tart fenn most is, vagy reminiscenciák, olvasmányemlékek fűzik hozzájuk, melyeket nem hagyhat feledésbe merülni. Nem tagadva el azt sem, hogy kikkel szemben érzi, hogy törleszteniivalói (is) vannak a lírai tőzsdén. Mert a versnek is van/lehet árfolyama, mely nem pénzben, hanem eszmei értékben mérendő. Ez kitűnik a számára kiválasztott versek alatt olvasható lábjegyzetekből is...

A versek megértéséhez igazi kulcsot ad az olvasó kezébe azáltal, hogy megindokolja, mi készítette e költői vállalkozásra. Nem véletlenül kezdődik a kötet a néhai marosvásárhelyi költő, Szócs Kálmán, Istenem, telefonálj! című versének, általa értelmezett változata megírásával. A templomban Händel muzsikájába belecsengő mobiltelefon olyan mélyrétegeket mozgat meg benne, a néhai pályatársra való emlékezés olyannyira szíven üti, hogy nem hagyhatja válasz nélkül a sekrestye mélyéről jövő költői sugallatot. Rögtön megtalálja a Szócs-költemény ellenvers formáját is. Innen kezdve már csak a költőket kell megválogatni ahhoz, hogy működjön az egész. Jószerint ez remekül sikerül is Csekének, ötven költő esetében.

**Kristó Tibor**

**Cseke Gábor – Született 1941. július 29-én Kolozsvárott.**

Újságíró, költő, író. A Babeş-Bolyai Tudományegyetem bölcsészkarán végzett (1962), 1962 és 2005 között az Ifjúmunkás, az Előre, majd a Romániai Magyar Szó belső munkatársa. Főbb munkái: *Déli harang* (versek, 1967; <http://mek.oszk.hu/07800/07833>), *Elveszett birtokok* (versek, 1969; <http://mek.oszk.hu/07700/07758>), *Tornác* (próza, 1970), *A tuskó* (gyerekregény, 1979), *Érzelmes levelek* (regény, 1980; <http://mek.oszk.hu/07800/07823>), *Ellenállás* (versek, 1980; <http://mek.oszk.hu/07700/07749>), *Bármely rendelést vállalok* (regény, 1982), *Az ítélet születése* (versek, 1983; <http://mek.oszk.hu/07800/07844>), *A megtalált kulcs* (elbeszélések, 1989), *A bozót* (regény, 1989; második, átdolgozott kiadás 2008), *Álruhában. Mai kalandok* (riportok, 1989), *Kölcsönsorok. Mai román költők* (2005), *Tükörterem* (válogatott versek, 2005), *Lírai tőzsde. Fontos versek* (2006). *Csöndfűrészen zenéje* (Álmodott versek, 2008; <http://mek.oszk.hu/07800/07892>), *Székelyföldi malmok nyomában* (Pro Print, 2008; Ádám Gyula fotóművésszel közösen); *Jelentések – magamról. Emlékezés ellenfényben* (Polis, 2009). Internetes művei: *Öböl* – versek egy fotógyűjteményhez (<http://irodalom.elender.hu/obol>), *Színes kenguru* – Ötven fénykép és ugyanannyi vers a gyermekkorból, Mircea Florin Şandruval közösen (<http://mek.oszk.hu/02300/02354>), *Milos könyve* – napló (<http://cseke.atw.hu/milos>); *Révkalauz*. Szigorúan válogatott versek 1967-2008 (<http://mek.oszk.hu/07700/07743>); *Fehér titok*. Mai kalandok (riportok; <http://mek.oszk.hu/07700/07778>); *Futóbolond. Három történet* (<http://mek.oszk.hu/07700/07744>); *A tolószék utasa* (versfüzér, <http://mek.oszk.hu/07800/07843>).